QUÆSTIO QUODLIBETICA

DE ATTRITIONE,

SEV,

QVÆ FVERIT MENS CONCILII TRIDENTINI

DE SUFFICIENTIA

ATTRITIONIS SERVILIS

IN SACRAMENTO POENITENTIÆ?

Habita Lovanij in Schola Artium Die 19. Decembris Anni 1665.

PER F. FRANCISCUM FARVACQUES

INSULENSEM,

ORDINIS EREMITARVM S. AVGVSTINI

S. THEOL. DOCTOREM LOVANIENSEM,

Et in Ducali Abbatia S. Gertrudis Profeſſorem.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LOVANII,

Typis Viduæ BERNARDINI MASII ſub viridi Cruce, Anno 1666.

REVERENDISSIMO, PERILLVSTRI, AC
AMPLISSIMO DOMINO,

DOMINO
MAXIMILIANO VAN LEEFDAEL,

EX BARONIBUS DE LEEFDAEL,

PERANTIQUÆ, PRÆNOBILIS ET CELEBERRIMÆ DUCALIS APUD GRUDIOS

ABBATIÆ D. GERTRUDIS

PRÆSVLI MERITISSIMO,

Canonicorum Regularium S. Auguſtini Congregationis Windeſemenſis per inferiorem Germaniam, authoritate Apoſtolicâ & Regiâ

CONSERVATORI PERPETUO,

BRABANTIÆ STATVVM ASSESSORI,

JUDICI SYNODALI, ETC.

REVERENDISSIME PRÆSVL

ETiam hoc Opuſculum Theologicum, ſeu Quæſtio, *ut vocant*, Quodlibetica, *ſub Ampliſſimi Veſtri nominis ſplendore lucem publicam videre deſiderat, & quem aliàs habuit benignum Auditorem, geſtit nunc*

habere benignum Lectorem, imò & Protectorem. Nec ambigit ſe gratam fore, non quidem ſuo, vel Authoris merito, ſed ſcriptionis argumento. Vindicat enim Divinum illum, quem Filius hominis in terras venit mittere, ignem amoris, & ferreas ſervilis timoris catenas, cum aureis & homine ingenuo dignis Charitatis vinculis commutare docet. Quod argumenti genus non poteſt nobiliſſimo & ingenuo tuo pectori non eſſe gratiſſimum. Siquidem nobilis ac ingenui pectoris eſt ad virtutem currere virtutis & iuſtitiæ amore: ſervorum & mancipiorum, ad bonum compelli formidine pœnæ. Nam teſte Anſelmo lib. de caſu Diaboli cap. 23. Non ſatis eſt honeſtum ſolo odio pœnæ non peccare; & ad non peccandum inutile eſt odium pœnæ, ubi ſolus amor juſtitiæ ſufficit.

Et ſanè, omnem vitæ tuæ rationem hactenùs ità inſtituiſti, ut in omnibus moribus & motibus tuis amor juſtitiæ principem ſibi locum vindicaret, mallens Deo ſervire liberrimâ charitate, quàm cogente ſervilis timoris neceſſitate.

Quò fit etiam, ut nunc in Ampliſſimæ Dignitatis faſtigio conſtitutus ſumma cum laude præſis & proſis, non exiſtimans te poteſtate dominante, ſed charitate ſerviente felicem, omnia factus omnibus, ut omnibus prodeſſe poſſis, & tibi commiſſum monaſterium, Charitatis alis tectum, ſupremo Paſtori Chriſto ſartum tectum repræſentare.

Ex quo Charitatis uberrimo fonte promanant pulcherrimæ illæ animi tui dotes, & eximia virtutum omnium ornamenta, pietas, prudentia, manſuetudo, candor, comitas, & ſtupenda in tanta dignitate animi demiſſio ac modeſtia.

Quocircà jure meritiſſimo quis dixerit, quod Divina illa, quæ te accendit Charitas EMITTAT FONTES, *omnigenæ virtutis in* CONVALLIBUS *ſynceræ humilitatis. Convallis enim deſignat virtutem*

tem humilitatis *teſte Auguſtino in Pſalmum* 103. Videamus, *inquit*, ſi convalles ſunt, ut emittantur fontes in convallibus. Audi Prophetam: ſuper quem requieſcit ſpiritus meus, niſi ſuper humilem, & quietum, & trementem verba mea? Quid eſt, ſuper quem requieſcit ſpiritus meus? ſuper HUMILEM & quietum. QUIS HABEBIT FONTEM MEUM? CONVALLIS.

In hanc convallem humilitatis *emittit fontes omnis gratiæ & virtutis, Deus ipſe, qui eſt Charitas, ut propterea cum M. P. Auguſtino ſermone 27. de verbis Dom. cap. 2. rurſum poſſim dicere*: Confluit aqua gratiæ ad HUMILITATEM CONVALLIS, denatat de tumoribus collis.

Quodq́ mireris hæc humilitas *extollit*, omnis enim qui ſe humiliat exaltabitur, *eſtque prodigio ſimile, quod hæc convallis in montem extollitur. Vt enim benè iterùm Auguſtinus in Pſalm.* 103. Noli contemnere humilitates, inde fluunt fontes. Emittit fontes in convallibus. Audi montem. Dicit Apoſtolus: Plus illis omnibus laboravi. Magnitudo quædam commendatur: ſtatim tamen ut profluant aquæ, CONVALLEM ſe fecit. Non ego autem, ſed gratia Dei mecum. Non repugnat, ut qui ſunt montes, ſint & convalles. Sicut enim MONTES dicuntur propter ſpiritalem magnitudinem, ità & CONVALLES propter ſui ſpiritus HUMILITATEM.

Sed odioſus ſum, qui illam ipſam, quæ deprædicari refugit, deprædico humilitatis *virtutem: mavult illa Deo, quàm hominibus probari: mavult conſcientiæ, quàm hominum teſtimonium: ſatius ducit in præcordijs deliteſcere, quàm in hominum laudibus verſari. Quare*

re (quod plerique ſolent in epiſtolis nuncupativis) non attexam longâ virtutum tuarum elogia: non gradus honorum in medium proferam, nec commemorabo illuſtris & conſpicui inter Belgas generis tui nobilitatem, aut tuorum merita Parentum. Iſta canant alij mihi modeſtiæ tuæ memori: conſtitutum eſt ſilentio potiùs, quàm ſcripto fontes meritorum in valle humilitatis *tuæ exuberantes venerari. Quare in hoc ſilentio ex animo precor, ut hoc litterarum munuſculum, levidenſe quidem, ex animo tamen offerentis ſummum pro more & amore tuo benignè ſuſcipias, velut æternum obſervantiæ meæ teſtimonium. Et quidni feceris, cùm à puero ſapientiam in ſponſam tibi elegeris: ſtudia, ſtudiorumque cultores, operâ ac ſolicitudine tuâ, juvare ac promovere, perpetuò, etiamnum in Abbatiali dignitate conſtitutus, ſtudueris? Quod me tacente loquitur Bibliotheca, quam nova facie donaſti, & propemodùm novam feciſti, comparatis undequaque doctiſſimorum virorum monumentis. Sed imprudens ſum, qui præter animi mei propoſitum in laudes tuas relabor. Sileo. Maneo in æternum & ultrà.*

REVERENDISSIMÆ, PERILL. AC AMPL. DOM. VESTRÆ

Obſervantiſſimus Famulus

F. *FRANCISCVS FARVACQVES*

Ord. Erem. S. Auguſtini S.Th. Profeſſor

In veſtra Abbatia S. GERTRUDIS.

CENSURA

Admodùm Reverendi, Ampliſsimi, atque Eximij Viri, *D. Iacobi Pontani.* S. Theol. Doctoris ac Profeſſoris, Inſignis ad ſanctum Petrum Collegiatæ Eccleſiæ *Decani*, Privilegiorum Academiæ Lovanienſis Conſervatoris Apoſtolici, nec non Regij Librorum Cenſoris, &c.

HÆc *Diſſertatio de Attritione ſervili* doctrinam ſanam continet: & quæ fuerit mens *Concilij Tridenti de ſufficientia illius in Sacramento Pœnitentiæ*, clarè & ſolidis argumentis oſtendit. Quam eàpropter prælo & publicâ luce dignam cenſeo. Datum Lovanij Die 12. Julij 1666.

JACOBUS PONTANUS S. Theol. Doctor & Profeſſor, ac Librorum Cenſor.

APPRO-

APPROBATIO
Reverendi Adm. ac Eximij Patris *Athanaſij Maigretij* S. Theol. Doctoris, Ord. Erem. S. Auguſtini, ſtudij Theologici Regentis, & Provinciæ Belgicæ Diffinitoris.

QUæſtionis hujus Quodlibeticæ, *(quæ fuerit mens Concilij Tridentini de ſufficientia Attritionis ſervilis in Sacramento Pœnitentiæ?)* Lovanij coram Academicis propoſitæ reſolutionem, ex commiſſione R. Adm. P. Magiſtri Provincialis noſtri perlegi, quam prædicto Concilio conſentaneam, ſolidis rationibus confirmatam, & Pœnitentium ſaluti per-utilem inveni, ut proindè publicâ luce digna cenſeatur. Datum Lovanij in Conventû noſtro Ord. Eremit. S. P. Auguſtini, hac 6. Julij 1666.

F. ATHANASIUS MAIGRETIUS
S. Th. Lovanij Doctor & Profeſſor.

FACULTAS
R. Adm. P. Prioris Provincialis Ord. Erem. S. Auguſtini.

VIsâ Approbatione Eximij P. M. Athanaſij Maigretij S. Theol. Doctoris, & Studij Lovanienſis Regentis, conſentio, ut Quæſtio Quodlibetica *(quæ fuerit mens Concilij Tridentini de ſufficientia Attritionis ſervilis in Sacramento Pœnitentiæ?)* Compoſita ab Eximio P. M. FRANCISCO FARVACQUES S. Theol. Doctore & Profeſſore lucem videat. Datum Inſulis 10. Julij 1666.

Fr. JOANNES BAPTISTA DE PERNES Provincialis Provinciæ Belgicæ Ord. Erem. S. Auguſtini.

QUÆSTIO QUODLIBETICA:

Quæ fuerit mens Concilij Tridentini de ſufficientia Attritionis ſervilis in Sacramento Pœnitentiæ?

Habita Lovanij in Schola Artium die 19. Decembris Anni 1665.

§. I. *Reſpondetur propoſitæ quæſtioni.*

QUæſtionem mihi propoſuiſti, Erud.me D. Præſes, examine digniſſimam, totiq́ue Auditorio,uti confido, tractatu nec inutilem, nec injucundam. *Puto enim Fratres*, cum Auguſtino, *quia omnis homo ſolicitus eſt pro anima ſua*, cujus perennis ſalus, & felix, aut infelix æternitas ab idoneo peccatorum dolore & Attritione ſubinde pendet. Tract 5 in Epiſt Joan.

Et quidem optandum foret, ut, quàm fieri poſſet, plurimi, etiam Attritionis ſervilis ope ac beneficio, pervenirent ad illa bona, *quæ præparavit Deus ijs, qui diligunt illum*: verùm, ut optimè Hieronymo reſcribit Auguſtinus: *Nemo optando efficit, ut verum fit, quod verum non eſt*. Unde ſi verum non eſt, Attritionem ſervilem eſſe diſpoſitionem obtinendæ in Sacramento reconciliationi ſufficientem, nemo votis ſuis obtinebit, ut reverà ſit ſufficiens. 1 Cor. 2. v. 9. Epiſt. 28.

Neque hîc juvare poterit ab Authorum multitudine,vel ſententiæ probabilitate petitum patrocinium: quia non mille Authores, imò nec millia millium, & decies millies centena millia Authorum ſuffragijs ſuis efficient, ut obtinendæ in Sacramento reconciliationi ſufficiat diſpoſitio, quæ ex Chriſti inſtitutione non ſufficit, *nec opitulabitur teſtimonium falſum, ante Iudicem verum*, ut in ſimili Auguſtinus. Ut igitur ſolâ rei veritate inſpectâ candidè exponam non tam quod opto, quàm quod ſentio, quæſtioni mihi propoſitæ paucis reſpondeo, quod Tridentinum nequaquam docuerit Attritionem ſervilem obtinendæ in Sacramento reconciliationi præparationem ſufficientem eſſe. L. 3. contra Jul. c. 3.

Quinimò confidenter aſſero, Tridentinum accuratè pervolutanti plurima occurrere argumenta, quæ homini non præoccupato,optimo jure perſuadere poſſint contrariam Tridentini Patribus placuiſſe ſententiam.

Meritò autem totum hujus quæſtionis negotium ad Tridentini tribunal revocatur: quandoquidem in ſolius Tridentini authoritate nitantur, qui à nobis diſſentiunt Theologi. Unde ante celebratum Concilium Tridentinum nullus è Schola Theologorum Scholaſticorum prodijt, qui doceret Attritionem ſervilem, ſaltem pœnitenti cognitam, ſufficere obtinendæ in Sacramento reconciliationi. Quod ſi fortè neges: cedò, vel unius Authoris profer teſtimonium, & magnam pro præſtito beneficio referes gratiam: hactenùs enim ſolertiſſimè quæſivi, & non inveni.

Abſoluto autem Concilio Tridentino, quidam Theologi auſi fuerunt docere, quod Attritio ſervilis etiam cognita in Sacramento obtinendæ remiſſioni peccatorum ſufficeret, ſed nonniſi occaſione acceptâ ex verbis Tridentini perperàm intellectis.

Unde initio naſcentis iſtius doctrinæ, & nonniſi cum timore & verecundia publico ſeſe ſiſtentis circa Annum 1583. Ludovicus Lopez prælucente ſibi, ut putabat, face Tridentini, contra eam, quam dicit *opinionem Antiquorum*, ita ſcribit: *AUDEO & banc ſtatuere concluſionem:* PROBABILE EST, *& non parùm veritati &* CONCILIO TRIDENTINO *conſona opinio affirmativa, ſcilicet, quod ad Iuſtitiam & remiſſionem peccatorum in Sacramento Pœnitentiæ ſatis eſt Attritio cognita, etiamſi pœnitens non exiſtimet probabiliter eam eſſe Contritionem.*

Quare cùm ſolius Tridentini authoritate nitatur doctrina Ludovici Lopez, aliorumque ſequacium & ipſo longè audaciorum, jure meritiſſimo ad ipſum Tridentinum appellamus. Priuſquam autem argumenta proferam, quæ mihi Tridentinum accuratè pervolventi occurrerunt, operæ pretium duxi nonnulla præmittere, quæ omnem calumniandi anſam & occaſionem præriperent.

§. II. *Quædam obſervatione digna præmittuntur.*

Disquiſit. Theol. de pec dub. c. 8. §. 4.

PRæmoneo primò, me impræſentiarum non agere niſi de Attritione ſervili, id eſt, quæ ex puro puto timore pœnæ naſcitur ſine ullo affectu benevolentiæ erga Deum propter ſe dilectum, de qua aliàs. Interim lubens, voleuſque fateor dari aliquam Attritionem charitate non perfectam, quæ poſſit hominem Deo reconciliare cum Sacramento, nequaquam tamen ſine Sacramento.

Præmoneo ſecundò, quod vox *Charitas* ſubinde generalem, ſubinde ſpecialem obtineat ſignificationem.

Charitas generali ſignificatione, idem eſt quod amor, dilectio ſeu bona voluntas, quâ ſummum bonum propter ſe diligitur: & hoc ſen-

ſenſu loquitur frequenter S. Auguſtinus de charitate, ut lib. 14. de civit. c. 7. homil. 8. inter 50 & de gratia Chriſti. c. 21, ſicut & B. Cæſarius homil. 2. de eleëmoſyna: *Clamatur tibi ab Angelis pax hominibus bonæ voluntatis. Quia bona voluntas, ipſa eſt charitas.* Et B. Chryſologus ſermone 135. qui eſt de B. Laurentio: *Sed tamen non deeſt charitas, ſi non deſit voluntas: ipſa enim ardens voluntas, dicitur charitas.*

Charitas ſpeciali ſignificatione *amicitia quadam eſt hominis ad Deum*, juxta Angelicum Doctorem 2. 2. q. 23. art. 1. Eſt ergo talis dilectio, qualem ſolet amicus ad amicum habere, ſumiturque vel pro ipſo habitu amicitiæ cum Deo, vel pro actu, qui à tali habitu provenit. Et in hac ſignificatione plurimi Theologi hujus temporis loquuntur. Undè Franciſcus Suarez: *In charitate primum & præcipuum eſt ipſa ratio amicitiæ Divinæ & hinc dicta fuit charitas.* Videri poteſt doctiſſimus Lenſæus de charitate libro 7. cap. 3. ubi dicit in hac poſtrema ſignificatione intelligendum, *quod paſſim traditur charitatem ſine reconciliatione cum Deo non eſſe.* Porrò in ſequentibus utimur voce *charitas* in ſignificatione illa generali, nequaquam tamen in ſpeciali: quia certum eſt, quod Attritio ſalutaris non debeat provenire ex obtenta jam amicitia Divina.

Diſp. 1. de ſpe. ſect. 3. p 371.

Præmoneo tertiò, me non eo conſilio in medium proferre Melchiorem Canum, ejuſque aſſeclas, quod exiſtimem illos ſententiæ noſtræ ſubſcribere: ſiquidem non ignoro eos toto, quod aiunt, cœlo à nobis diſcrepare: ſcio eos clariſſimè tradere, quod Attritio ſervilis in Sacramento ſufficiat: ac proindè in eorum authoritate nullum ſtatuo præſidium, ſed in rationibus & fundamentis, quæ oportet convelli. Quare nihil moror, quid Authores illi docuerint, ſed quid conſequenter ad ea, quæ aliud agentes, jecerant fundamenta, docere debuerint.

His præmiſſis pergamus ad proponenda argumenta è Tridentino petita, eodem, quo legenti occurrent ordine, & efficiamus, (quod de ſancto Cypriano dicit S. P. Auguſtinus) *ut intelligant omnes, qui non ſtudio partium cæcati iudicant, non ſolùm eos non adiuvari authoritate* Tridentini, *ſed per ipſum maximè convinci, atque ſubverti.*

L. 1. de bap. c. 1.

ARGUMENTUM PRIMUM.

Trident. ſeſſ. 6. c. 6. *Ad Pœnitentiam, quam agi oportet à baptizandis, requiritur, ut* DEUM TAMQUAM OMNIS JUSTITIÆ FONTEM DILIGERE INCIPIANT: *ergo illud ipſum requiritur in Sacramento Pœnitentiæ, cùm in confeſſo ſit, non minorem animi præparationem deſiderari in Sacramento Pœnitentiæ, quàm Baptiſmi.*

HUic argumento, vulgato quidem, ſed efficaciſſimo, duplex adfertur reſponſio. Prima, eſt Tridentinum non loqui de amore ſolius benevolentiæ, ſed etiam concupiſcentiæ. Altera eſt, quod Tridentinum non agat de diſpoſitione neceſſaria ad reconciliationem cum Deo, ſed tantùm de ordinaria, perfectiori & magis conſentanea. Sed utraque hæc reſponſio nullo negotio refelli poteſt.

§. I. *Refutatur prima reſponſio ex P. Tannero, Suare, Catechiſmo Romano, Concilio Moguntino, & Tridentino.*

Tom 4. diſp. 6 q. 2. dub 4. n. 74. p. 1430. PRimò. Quia teſte Tannero *communis mens & ſententia Doctorum eſt*, quod Tridentinum non agat de amore concupiſcentiæ.

SECUNDÒ. Ut argumentatur idem, *conſtat ſanctum Thomam cuius veſtigia ſequi voluit Tridentinum de hoc amore* (charitatis) *locutum.* Porrò locus ille D. Thomæ habetur 3. p. q. 85. a. 6. ubi inter cæteros actus Pœnitentiæ enumerat quarto loco motum ſpei, & quinto loco motum charitatis, *quo alicui peccatum diſplicet ſecundùm ſeipſum & non iam propter ſupplicia.*

TERTIÒ. *Amor concupiſcentiæ erga Deum naturâ ſuâ prior eſt ſpe, non poſterior: qui proindè è ſpe non oritur, ſed ſpem antecedit*, inquit Tannerus iterùm.

Pag. 91. Quam doctrinam Tannerus videtur hauſiſſe ex P. Suarez in 3. partem diſp. 4. ſect. 8. ſic diſcurrente: *Diligere Deum, ut omnis Iuſtitiæ fontem, non eſt diligere amore concupiſcentiæ, ſed eſt diligere Deum ut authorem gratiæ & omnium ſupernaturalium bonorum, quomodò charitas diligit ipſum, etiamſi propter ſeipſum maximè diligat; ſicut naturalis amor, diligit Deum ut Creatorem, vel (ut ita dicamus, ut totius naturæ fontem,* quod

quod non eſt amare illum amore concupiſcentiæ, ſed naturali benevolentiâ propter excellentem bonitatem quam Deus habet, ut author eſt ſupernaturalium bonorum: nec verò dicit Concilium hunc amorem pertinere ad ſpem, ſed potiùs ſupponere ſpem, & poſt conceptam ſpem, per eam erigi hominem, & quaſi ſublevari ad diligendum Deum, utique propter ſeipſum, nam amor concupiſcentiæ non ſequitur propriè ex ſpe, ſed ad illam potiùs ſupponitur.

Quartò. Catechiſmus Romanus Tridentinum utique reſpiciens, dum agit de gradibus quibus pervenitur ad reconciliationem cum Deo, non qualemcumque dilectionem, ſed charitatem ſpei accedere diſertiſſimè docet. Poſtquam enim iiſdem pœnè quibus Tridentinum verbis tradidiſſet modum juſtificationis, ſubjungit: *Huc denique accedit ſpes impetrandæ à Deo miſericordiæ, quâ erecti vitam & mores emendare conſtituimus. Poſtremò* CHARITATE *corda noſtra accenduntur, ex qua liberalis ille timor probus & ingenuus filiis dignus oritur: hiſce igitur quaſi gradibus ad hanc præſtantiſſimam Pœnitentiæ virtutem pervenitur.* Parte 5. de Sacram. Pœnit. n. 7.

Quintò. Concilium Moguntinum anno 1549. celebratum continet quamdam Synopſim ſeſſionis ſextæ Tridentini. Inter cætera autem quando agit de modo præparationis ad juſtificationem, maniſeſtè inſinuat Tridentinum intelligendum eſſe de amore benevolentiæ his verbis: *Homo peccatorum ſuorum admonitus, & à Deo juſto Iudice conſtituta peccatis ſupplicia metuens, mox excitatus, & adjutus Dei gratiâ à timore peccati ad Dei miſericordiam cogitatione deflectit, & cum alia omnia in Scripturis revelata, tum hoc præcipuè firmâ fide capit, Deum peccatoribus propter Chriſtum miſereri velle: quâ ſubnixus fiduciâ ſpem concipit, & timorem animo ejicit, ac Deum, quem ad miſerendum proclivem ſibique tam propitium credit,* DILIGERE, *& peccata, quæ ipſum à Deo ſeparabant odiſſe incipit* &c. Quod enim Concilium agat de dilectione benevolentiæ, evidenter colligitur ex illis verbis: *Timorem animo ejicit.* Cap. 7.

Sextò. Tridentinum eâdem ſeſſione ſexta Canone tertio ſic habet: *Si quis dixerit ſine præveniente Spiritus S. inſpiratione atque ejus adjutorio hominem credere, ſperare,* DILIGERE, *aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit.* In quem locum Suarez, *Interrogo*, inquit, *an in hac definitione loquatur Concilium de dilectione charitatis? Exiſtimo certè neminem negaturum, alioqui ex vi hujus definitionis non eſſet de fide ad dilectionem charitatis eſſe neceſſarium auxilium excitans, & adjuvans, neque in illa tota doctrina ſermo Concilii fuiſſet de illo actu, cùm tamen ſit omnium præcipuus, & de illo maximè ſit certa illa doctrina: nam quod ad dilectionem imperfectam ſint abſolutè neceſſaria illa auxilia, non eſt ità certum. Si autem loquitur ibi Concilium de dilectione perfecta charitatis, ſignum eſt de eadem fuiſſe locutum in capite* Suprà.

pite ſexto, nam hic Canon illi capiti reſpondet & doctrinam ibi traditam in ſummam redigit & definit.

Adfert deindè teſtimonia ſacræ Scripturæ à Tridentino allegata, quale eſt illud 1. Reg. 7. *Preparate corda veſtra Domino*, & Zachariæ 1. Joelis 2. *Convertimini ad me & ego convertar ad vos.* Quæ non poſſe intelligi de præparatione & converſione per amorem concupiſcentiæ meritò contendit. Unicum diſplicet in illo authore (quod etiam pleroſque alios fallit) quod omnem actum quo diligitur Deus amore benevolentiæ putet eſſe charitatis perfectæ & juſtificantis: qua in re fateor me ab illo diſſentire, eas tamen rationes adfert, quæ multò efficaciùs concludant Tridentinum per dilectionem, quâ Deus diligitur tamquam fons omnis Juſtitiæ, intelligere amorem diſtinctum ab amore concupiſcentiæ, qui quidem ſit benevolentiæ, non tamen neceſſariò charitatis perfectæ & juſtificantis. Et ita Tridentinum intellexiſſe videtur Joannes Malderus per dilectionem de qua agitur intelligens *quamdam Dei dilectionem*, & CHARITATEM INCHOATAM, *quæ eſt diſpoſitio quadam media, & neceſſariò reperitur in illo qui odit iniquitatem, quamvis cum reatu culpa conſiſtat, ſicut & illud ipſum odium.*

1.2.quæſt. 113.a.5. ſect. 2 p. 580.

§. II. *Idem probatur ex ſcopo Tridentini, & Hæreticorum doctrina.*

SEPTIMÒ. Illud ipſum planè requirit ſcopus, quem ſibi propoſuit Tridentinum ſeſſione 6. cap. 6. vult enim condemnare ſolemnem tum temporis hæreticorum doctrinam, qui negabant, quod ante reconciliationem poſſet præcedere aliqua Dei dilectio, ſeu charitas.

Controv 9. *Affirmatis*, inquit Albertus Pighius, *Impoſſibile eſſe homini diligere Deum, niſi priùs peccata ſibi remiſſa certâ fide apprehendat. Ità enim & hic dicitis, & dixiſtis ſuprà in aſſertione iuſtificantis illius fidei: nec priùs* DILECTIO *adeſt, quàm fide* RECONCILIATIO *facta ſit.* Quæ poſtrema verba ſunt Philippi Melanchtonis, in ſua Apologia, ubi etiam ſuæ propoſitionis hanc rationem dederat: *Nec poteſt eum diligere, quem iratum videt, & præcipitare velle in gehennam.*

Quam doctrinam Melanchton hauſit ex ipſo Luthero, qui licet initio docuiſſet ſolo amore concipi pœnitentiam, prout conſtat ex Joanne Roffenſi, qui ad articulum ſextum eidem objicit: *Solo vis amore Contritionem à peccatoribus quæri:* poſtmodùm tamen negavit quod amor, ſeu charitas debeat præcedere reconciliationem. Conſtat hoc ex varijs Lutheri poſterioribus Scriptis, nam alicubi ſcribit: *Fides enim ante ſpem & charitatem, ſola accipit remiſſionem peccatorum, prop-*

ter

ter ſolum Chriſtum, facitq́; per eumdem perſonam gratam, ante & abſque charitatis merito. diſp. de dicto ad Hebræ. c. 13.

Sic etiam de libertate Chriſtiana: *Ecce*, inquit, *ſic* FLUIT *ex fide* juſtificante CHARITAS *& gaudium in Domino*. Et in cap. 2. ad Galatas. *Ex his ſatis intelligi poteſt, hîc nihil oportere agi, quàm audire iſta ſic geſta eſſe & indubitatâ fide apprehendere. Ea eſt verè formata fides. Poſteà Chriſto ſic fide apprehenſo ---facio bona opera,* DILIGO DEUM, *ago gratias, exerceo charitatem erga proximum, ſed illa charitas vel ſequentia opera, nec informant meam fidem, nec ornant, ſed fides mea informat, & ornat charitatem.* Ex his aliiſque verbis conſtat Lutherum docuiſſe, quod charitas ſeu dilectio non poſſet præcedere juſtificationem factam per fidem.

Conſequens igitur eſt, quod Tridentinum iſtiuſmodi monſtra errorum volens debellare, cap. 6. ſeſſionis 6. ſtatuerit dilectionem Dei tamquam fontis Juſtitiæ præcedere juſtificationem: quodque per dilectionem non intellexerit amorem concupiſcentiæ, de quo non egerant hæretici, ſed benevolentiæ, prout magis conſtabit ex ratione quam ſubjungimus.

OCTAVÒ. Ipſi hæretici contra quos agebat Tridentinum verba Tridentini intellexerunt de amore benevolentiæ, non negantibus, ſed illud ipſum Catholicis ultrò admittentibus. Conſtat hoc ex verbis Lutherani Kemnitii apud Judocum Ravenſteyn, *Quartum*, inquit, *vitium in Decreto Tridentino eſt, quod officium proprium fidei, quod eſt apprehendere Chriſtum ad Iuſtitiam & ſalutem, tribuunt Patres Tridentini noſtræ* CHARITATI, *non fidei. Vnde quintum*, inquit, *vitium eſt, quod fingunt* DILECTIONEM DEI *in nobis debere præcedere reconciliationem cum Deo.*

Quid ad hæc Catholici? An impium illum Kemnitium Patribus Tridentinis imponere? An de amore concupiſcentiæ loqui Concilium? Nequaquam, ſed *inanem eſſe calumniam, quod ordinem in Scriptura monſtratum in deſcriptione præparationis ante iuſtificationem invertat Synodus Tridentina, dum docet dilectionem aliquam Dei* (quam Kemnitius anteà charitatem nuncupaverat) *præcedere iuſtificationem. Cùm Scriptura manifeſtè inſinuet neminem ſalubriter ad Deum confugere pro impetranda reconciliatione, niſi qui aliquâ dilectione Dei, & amore Iuſtitiæ ſit affectus.* Ita reſpondet doctiſſimus vir Judocus Ravenſteyn: præmiſerat autem doctrinæ à ſe traditæ probationem his verbis: Parte 1. pag. 158. *Extat quoque manifeſta definitio in Synodo Arauſicana Canone ultimo: hoc enim ſalubriter profitemur quod Deus nobis nullis præcedentibus meritis & fidem & amorem ſui priùs inſpirat, ut & Baptiſmi Sacramentum fideliter*

re-

requiramus & poſt Baptiſmum cum ipſius adiutorio ea quæ ſibi ſunt placita implere poſſimus.

Tridentini doctrinam eo, quo Kemnitius, ſenſu intellexiſſe & impugnaſſe videtur Philippus Melanchton, aliiq́ue proteſtantes, prout ſatis inſinuant hæc verba Stapletoni. *An verò hæc dilectio* (de qua Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 6.) *diſponens ad Iuſtitiam ſit dilectio Dei ſuper omnia, inter Scholaſticos diſputatur. Tamen quia* COMMUNEM *Scholaſticorum* SENTENTIAM, *quæ illud affirmat vellicant Proteſtantes, breviter eorum argumenta diluemus --- ſic argumentatur Melanchton* &c. Conſtat ergo Melanchtonem & alios proteſtantes ſic intellexiſſe, & impugnaſſe Tridentinum: Catholicos verò hypotheſim non negaſſe, ſed ſenſum illum Tridentini tamquam verum & legitimum propugnaſſe.

L. 5. de inhærente juſt. prolog 1. p. 120.

Neque mirum cuiquam videatur, quod Melanchtoni, aliiſque Proteſtantibus Tridentini doctrina ſic intellecta plurimùm diſplicuerit, *Ponebat* enim Melanchton IN TIMORE SERVILI *& in deteſtatione peccati plenam & perfectam Contritionem,* ut teſtatur ibidem Stapletonus. Undè Alphonſus Virveſius Canarienſis Epiſcopus in ſuis Philippicis adversùs Lutherana dogmata per Philippum Melanchtonem defenſa: *Veſtra,* inquit, *confeſſio* Auguſtana, *& Philippi* Melanchtonis *Apologia Contritionem & timorem, tametſi mutato in terrore nomine, exigit ad Pœnitentiam.* CHARITATEM *verò ab ea prorſus excludit. Reiicitis enim & inter hæreticos adnumeratis eos, qui docent remiſſionem peccatorum contingere propter noſtram dilectionem, aut craſſè nimis obliti, aut impiè damnantes, quod Chriſtus ait* Lucæ 7. *dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multùm.* Ex quibus verbis manifeſta fit ratio cur Proteſtantibus in timore ſervili & deteſtatione peccati Contritionem & remiſſionem peccatorum ponentibus, ita diſplicuerit Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 6. de requiſito ad juſtificationem benevolentiæ amore intellectum.

§. III. *Quid ſit* DILIGERE DEUM TAMQUAM OMNIS JUSTITIAE FONTEM? *Quæ cauſa fuerit Tridentino, uſurpandi huiuſmodi locutionem?*

QUid ſit diligere Deum tamquam fontem omnis Juſtitiæ plerique nimis perſunctoriè expendunt. Dico itaque nequidquam eſſe aliud, quàm *diligere Deum, non propter rivos beneficiorum ab ipſo Deo tamquam fonte promanantes, ſed Deum propter ipſum Deum diligere, & fontem propter ipſum fontem, propriamq́, bonitatem.* Videns quippe peccator Deum eſſe fontem bonorum omnium, incipit Deum diligere, non tantùm propter bona, quæ ab ipſo accipit, vel expectat, ſed etiam

etiam propter fontem, id eſt propter ipſum Deum, quem non dubitat bonis à ſe promanantibus infinities præſtantiorem.

Declarari poteſt exemplo viatoris, qui in eremo ſitiens, compertis rivis, quibus reficitur, ipſum fontem diligit, non quidem propter fontem, ſed propter rivos ex ipſo promanantes: quod ſi poſtmodùm fontem ipſum reperiat, eumque videat rivis ſuis infinities præſtantiorem, incipit ipſum fontem diligere, non ampliùs propter rivos ex ipſo promanantes, ſed propter ipſum fontem, propriamque præſtantiam.

Sic agitur cum homine peccatore, qui in eremo hujus vitæ conſtitutus, primò quidem Deum diligit propter rivos beneficiorum, quos credendo & ſperando accipit: poſtmodùm tamen progrediendo ad ipſum fontem, incipit ipſum fontem propter fontem diligere, id eſt, Deum propter Deum, qui eſt FONS *vitæ, & inſiccabilis fons*, juxta Auguſtinum, & juxta Concilium Arauſicanum cap. 22. qui eſt FONS *quem debemus* SITIRE *in hac eremo, ut ex eo quaſi guttis quibuſdam irrorati non deficiamus in via.* Quæ verba ſunt petita ex Auguſtino tractatu 5. in Joannem, qui etiam explicans, quæ ſit illa ſitis de qua egerat, *Si ſitimus*, inquit, *veniamus & non pedibus, ſed affectibus, nec migrando, ſed* AMANDO *veniamus*. Hâc ergo ratione diligitur Deus tamquam fons omnis Juſtitiæ, ſeu bonorum noſtrorum. De quo fonte iterùm Auguſtinus: *Ipſe enim Deus* FONS *noſtræ beatitudinis, ipſe omnis appetitionis eſt finis --- ad eum* DILECTIONE *tendimus, ut perveniendo quieſcamus, ideò beati, quia illo fine perfecti, bonum enim noſtrum, de cujus fine inter Philoſophos magna contentio eſt, nullum eſt aliud, quàm illi cohærere: cujus unius anima intellectualis incorporeo, ſi dici poteſt, amplexu, veris impletur, fœcundaturque virtutibus. Hoc enim bonum* DILIGERE IN TOTO CORDE, *in tota anima, & in tota virtute, præcipimur.*

In Pſal. 41. Tract. 32. in Joan. L. 10. de civit. c. 4.

Et tractatu 13. in Joannem: *Aperiantur fauces cordis ut bibant* FONTEM. *Quod bibis, hoc vides, hoc audis. Totum tibi fit Deus: quia totum, quæ diligis totum tibi eſt.* Ex quibus omnibus conſequens fit, quod diligere Deum tamquam fontem omnis Juſtitiæ, ſit Deum propter ſeipſum fontem diligere, non amore concupiſcentiæ, ſed veræ benevolentiæ.

Quæret aliquis, quæ cauſa movere potuerit Patres Concilij Tridentini, ut uſurparent modum illum loquendi: *diligere Deum tamquam omnis Iuſtitiæ fontem?*

Reſpondeo, quantùm mihi conijcere licet, hanc fuiſſe rationem. Hæretici in Apologia confeſſionis Auguſtanæ (quæ recenter ante annum 1545. conſcripta fuerat, teſte Alberto Pighio controverſiâ 9.

ac per conſequens ante ſeſſionem 6. Tridentini, quæ celebrata eſt ſub initium Anni 1547) docuerant, quod *non poteſt priùs adeſſe* DILECTIO, *quàm fide ſit facta reconciliatio, nec poteſt eum diligere, quem iratum videt, & præcipitare velle in gehennam.* Contra hunc errorem Tridentinum verbis illis, *Deum tamquam omnis Iuſtitiæ fontem diligere incipiunt*, tacitè inſinuat, quomodò poſſimus affectu etiam benevolentiæ, Deum, quem *videmus iratum* diligere, quia ſcilicet Deum, etiam *iratum*, conſideramus eſſe fontem omnis noſtræ Juſtitiæ, per fidem & ſpem inchoatæ, & ſub iſto motivo, poteſt priùs adeſſe dilectio, quam ſit facta reconciliatio.

Tridentinum itaque paucis illis verbis: *tamquam omnis Iuſtitiæ fontem*, complectitur ratiocinationem, quâ anteà uſus fuerat Albertus Pighius ad eamdem doctrinam confutandam, his verbis: *Quid prohibet quò minùs illum poſſimus diligere, quem omnis nobis boni authorem certò credimus, à quo nos conditos cùm nihil eſſemus, ut ſuæ beatitudinis in æternum participes & conſortes faceret? Quem etiam poſt noſtram erga ſe de his omnibus ingratiſſimam & omni damnatione meritò plectendam ingratitudinem, inobedientiam, contumaciam, intelligimus nihilominùs & credimus nos revocare ad Pœnitentiam &c? Hunc talem, ità à nobis apprehenſum, in hoc ipſo actu, in hoc ipſo ad illum reditu, quamvis peccatis noſtris adhuc meritò* OFFENSUM *nos* DILIGERE *impoſſibile eſt?*

Quare in Tridentino conſideremus hanc contineri ratiocinationem: *Hunc Deum, ità à nobis tamquam fontem fidei, ſpei, & omnis Iuſtitiæ noſtræ apprehenſum, quamvis peccatis noſtris adhuc meritò offenſum & iratum, nos diligere impoſſibile eſt?* Atque ità latebit in prædictis verbis magna energia, ſtatimque apparebit configi dogma Philippi Melanchtonis negantis, quod dilectio poſſit adeſſe, priuſquam facta ſit reconciliatio. Videri poteſt Matthias Bredembachius in caput 3. Matthæi, ubi ſimilem habes argumentationem.

Atque hæc ſufficiant de dilectione fontis Juſtitiæ, de quo cum
Serm. 66. Mellifluo Bernardo *bibere potiùs, quàm ſcribere deſidero.*

§. IV. *Refellitur alia reſponſio, & ex P. Vaſquez, aliiſq; evidenter probatur, quòd particula* OPORTET, *in Tridentino* NECESSITATEM DENOTET PRÆCEPTI.

ALiorum reſponſio eſt, quod particula *oportet* in Tridentino, ſignificet id quod conveniens, & perfectius eſt, quamvis neceſſarium non ſit.

Sed

Sed nihilo melior eſt hæc reſponſio: cui enim perſuadebitur unquam, quod Tridentinum in re tanti momenti, in inſtructione totius orbis, particulam *oportet*, pro eo quod conveniens & perfectius eſt, uſurpaverit? Tridentinum duabus poſt lineis adfert illa verba Apoſtoli ad Hebræos 11. *accedentem ad Deum oportet credere* &c. ubi particula *oportet* nemine reclamante, non tantùm illud denotat, quod conveniens & perfectius eſt, verùm etiam, quod abſolutè neceſſarium eſt: & quis credat, quod pauculis anteà lineis eamdem vocem *oportet* in alia prorsùs ſignificatione uſurpaverit? Inſpice itaque hunc textum: *hoc eſt per eam Pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi* OPORTET: *denique dum proponunt ſuſcipere Baptiſmum, inchoare novam vitam, & ſervare Divina Mandata. De hac diſpoſitione ſcriptum eſt: accedentem ad Deum* OPORTET &c. Audis bis vocem *oportet*: & quâ veriſimilitudine affirmabis diverſiſſimâ ſignificatione intelligi? Ap Hebr. 11.

Teſtantur Juriſconſulti, quod particula *oportet* in ordinationibus publici juris, ſignificet neceſſitatem, adeòque immutabilem: quinimò & in ipſis contractibus: quantò magis eadem particula deſignat neceſſitatem præcepti in illa publica totius Eccleſiæ declaratione, ubi non de valore contractus civilis, ſed de animarum ſalute, & peccatorum remiſſione, quid ſentiendum ſit, præſcribitur?

Proindè jure merito P. Vaſquez 1. 2. diſp. 203 c. 9. n. 92. tamquam rem indubitatam aſſerit, quod verbum *oportet* in Tridentino *neceſſitatem denotat præcepti*. Ubi effati ſui aliam tradit, eamque non contemnendam rationem: *quamvis*, inquit, *teſte Cicerone de Oratore*, OPORTERE *perfectionem declaret officij, tamen eam denotat perfectionem, quâ omnibus, & ſemper utendum eſt. Et ſanè ſi hoc loco verbum illud non denotaret idem, quod neceſſarium, ſignificare profectò deberet idem, quod melius, decens & conſentaneum* &c. quam ſignificationem tamquam frivolam reijcit, utpote per quam ſignificaretur, quod agere pœnitentiam ante Baptiſmum non eſſet niſi decens, conſentaneum & melius. Deinde, *quorſum*, inquit, *diceret Concilium agere hanc Pœnitentiam ante Baptiſmum melius, aut decens, aut conſentaneum eſſe, cùm etiam tam ante Baptiſmum, quàm poſteà decens & conſentaneum ſit?* Vide plura apud eumdem authorem. Pag. 666.

Addo quod hæretici ipſi Tridentinum ſic intellexerint, ut per particulam *oportet* ſignificaretur, quod neceſſarium eſt, & non tantùm conſentaneum: prout conſtare poteſt ex verbis Kemnitij ſuprà citatis: § 2. cæterùm Catholici hanc interpretationem non improbarunt, ſed tamquam veriſſimam admiſerunt, ut patet ex reſponſo Ravenſteyn ſuprà citato.

Aliter fortè reſpondebitur, quod Tridentinum agat de juſtificatione ſine Sacramento, ad quam fatebuntur quidem requiri aliquam dilectionem Dei propter ſe: nequaquam tamen ad juſtificationem cum Sacramento.

Sed hujuſmodi reſponſio caret omni probabilitate, eamque doctè
Sup.n.97. confutat P. Vaſquez, & meritò, quia, ut idem obſervat, *cùm deſcribitur ordo diſpoſitionum, quibus homo paulatim diſponitur, numeratur ultimo loco Pœnitentia, quam agere oportet* ANTE BAPTISMUM, *& cap. 7. cùm recenſentur cauſa iuſtificationis, inſtrumentalis dicitur eſſe* BAPTISMUS. Ergo agitur de juſtificatione cum Baptiſmo, ac per conſequens cum Sacramento.

§. V. *Praeoccupatur quedam obiectio.*

ADverſùs prædicta unicum moveri ſolet argumentum examine dignum. Hoc nimirùm: verbum *oportet* non tantùm refertur ad dilectionem Dei tamquam fontis omnis Juſtitiæ: ſed etiam *ad Divina Iuſtitia timorem, quo utiliter concutiuntur peccatores*: atqui falſum eſt, quod particula *oportet* ſignificet timorem Divinæ Juſtitiæ ad juſtificationem eſſe neceſſarium, quid enim vetat quempiam nullo prævio timore ſolius fidei, ſpei & charitatis ſubſidio juſtificari? Ergo itidem falſum eſt, quod particula *oportet* ſignificet dilectionem Dei eſſe neceſſariam.

Sed quæro, quo revelante didicerint particulam *oportet* ad omnia præcedentia referendam? Cur non ad proximè præcedentia? Certè Canon tertius ejuſdem ſeſſionis, qui correſpondet huic capiti ſexto, timoris non meminit, ſed ſolius fidei, ſpei, dilectionis, ac demùm pœnitentiæ, hoc ipſo ſatis inſinuans ſolam fidem, ſpem & dilectionem eſſe diſpoſitiones ad juſtificationem neceſſarias.

Et verò, particula *oportet* referenda eſt ad illud *propterea*, quod præcedit, particula autem *propterea* ad ſolam dilectionem Dei refertur: ſi enim referretur ad omnia præcedentia, jam foret hic ſenſus: *moventur adversùs peccata per odium aliquod & deteſtationem, propterea quod credunt vera eſſe, quæ divinitùs revelata & promiſſa ſunt*, qui ſenſus minùs congruit, non enim neceſſariò propterea deteſtamur peccata, quia vera ſunt, quæ divinitùs revelata & promiſſa ſunt, ſed ob alia motiva.

Imò, niſi me fallit conjectura, vox *propterea* ſingularem Emphaſim continet ratione cujus ad timorem referri nullatenùs poſſit. Si enim attentè legatur Tridentinum apparebit, quod vox *propterea* ſignificet im-

impium per fidem, timorem, & ſpem nondùm moveri adversùs peccata, ſed adversùs pœnas: ſed tùm demùm moveri adversùs peccata ipſa, quando ex affectu benevolentiæ incipit Deum offenſum diligere, motu illo, *quo alicui peccatum diſplicet ſecundùm ſe ipſum & non jam propter ſupplicia*, ut loquitur D. Thomas. 3.p.q.85. art.5.

Quare particula cauſalis *propterea* non leviter expendenda eſt, reddit enim cauſam cur baptizandus moveatur adversùs peccata ſecundùm ſe, & non adversùs pœnas & propria incommoda. Quod maximè apparebit, ſi cogitemus hanc eſſe legitimam paraphraſim verborum Tridentini: peccatores timore pœnarum concuſſi, & ſpe præmiorum erecti, tandem Deum *tamquam omnis Juſtitiæ fontem diligere incipiunt*, & quia jam incipiunt non tantùm Deum timere, ſed etiam diligere, *propterea*, vel ſi malis *idcirco* moventur non ampliùs adversùs pœnas, ſed adversùs ipſamet *peccata per odium aliquod & deteſtationem*, non pœnarum, ſed ipſorummet peccatorum, *hoc eſt per eam Pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet.*

Datâ hâc paraphraſi, quæ textui congruentiſſima eſt, quis eâdem operâ non videt particulam *propterea* & *oportet* ad timorem nullatenùs poſſe referri? Siquidem particula *propterea* non reddit ſimpliciter cauſam cur peccatores moveantur, ſed cur moveantur adversùs peccata, cùm ante dilectionem Dei tamquam fontis omnis juſtitiæ nondum moverentur adversùs peccata, ſed adversùs pœnas & propria incommoda.

Illuſtrari poteſt hæc reſponſio ſimilitudine quâ utitur Enchiridion colonienſe, ſcilicet filiorum, qui *graviter in Parentes deliquerunt. Primùm enim metu pœnæ, ſeu plagarum, peccatum oderunt*, deindè *paternæ pietatis memoriâ ſubeunte, ubi fiduciam reditus in gratiam cœperint, etiam* EX AMORE *præterita commiſſa deteſtantur, ſic, ut etſi nullus deinceps immineat pœnæ metus, tamen ſcientes rurſùs admittere nolint, quod Parentes illorum offendat.* Videtur enim Tridentinum ſimilem progreſſum in juſtificatione deſcripſiſſe, nimirùm, ut ex metu ſervili tranſeatur ad amorem, & peccatorum ſecundùm ſe deteſtationem.

Prætermitto aliam reſponſionem, ſcilicet falſum eſſe, quod impius poſſit juſtificari abſque ullo prævio timore, nam juxta Auguſtinum de catechizandis rudibus cap. 5. *Rariſſimè accidit, imò verò nunquam, ut quiſquam veniat volens fieri Chriſtianus, qui non ſit aliquo Dei timore perculſus*: vulgatum eſt illud ejuſdem tractatu 9. in Joannem: *Si nullus timor, non eſt quà intret charitas, ſicut videmus per ſetam* &c. videri poteſt Eſtius in 3. diſt. 34. §.7. & recenter Ex. P.M. Lupus c. 18. diſſertationis dogmaticæ de Contritione, ubi doctè & eleganter id probat.

 Illud

1. 2. diſp. 203. n. 97. p. 667. Illud tantùm obſervandum ex Patre Vaſquez, quod Tridentinum non agat de quacumque juſtificatione, ſed de juſtificatione hominis impij, id eſt hominis infidelis & idolorum cultoris, qui dum convertitur ad fidem & audit deſtinata peccatoribus æterna ſupplicia, non poteſt non eſſe aliquo Dei vindicis timore perculſus.

ARGUMENTUM SECUNDUM.

Trident. ſeſſ 6 c. 7. FIDES NISI AD EAM SPES ACCEDAT ET CHARITAS, *ſaltem initialis* NEQUE UNIT PERFECTE CUM CHRISTO, NEQUE CORPORIS EIUS VIVUM MEMBRUM EFFICIT, *quâ ratione veriſſimè dicitur, fidem ſine* OPERIBUS *mortuam & otioſam eſſe: & in Chriſto Ieſu neque Circumciſionem aliquid valere, neque præputium, ſed fidem, quæ per* CHARITATEM *operatur.* Ergo ſi Attritio deſtituatur omni motu charitatis, ſaltem initialis, neque uniet perfectè hominem cum Chriſto, neque corporis ejus vivum membrum efficiet.

ARGUMENTUM TERTIUM.

Ibidem. FIDES SINE SPE ET CHARITATE VITAM ÆTERNAM PRÆSTARE NON POTEST: ergo nec Attritio ſervilis.

PRior propoſitio utriuſque argumenti conſtat verbis Tridentini, conſequentia autem videtur evidens, maximè apud eos qui docent, quod Attritio ſervilis ſit actus ſpei, quæ ſine charitate, ſaltem initiali, neque unionem cum Chriſto, neque vitam æternam præſtare poteſt.

§. I. *Oſtenditur* Tridentinum *verbis allegatis non agere de habitu charitatis, ſed de actu.*

IN promptu quibuſdam erit reſponſio, quod Tridentino non ſit ſermo niſi de habitu charitatis, qui in juſtificatione infunditur cum habitu fidei & ſpei: ac proindè nihil probari de actu charitatis.

Aſt ego aſſeveranter contendo Tridentino ſermonem potiſſimùm eſſe de actu charitatis, qua de re non dubitabit, qui Tridentinum non oſcitanter legerit.

PRIMÒ. Quia Tridentinum, ut probet, quod fides non uniat perfectè cum Chriſto, niſi ad eam ſpes accedat & charitas: adfert illa verba Apoſtoli dicentis, *fidem ſine operibus mortuam & otioſam eſſe.* Item, *in Chriſto Ieſu neque circumciſionem aliquid valere, neque præ-*

putium, ſed fidem, qua per charitatem operatur. Quæ verba ad ſolum habitum charitatis non niſi ineptè referri poſſunt.

Quod ut evidenter conſtet, quæro, ſitne illa Tridentino digna conſequentia: *Veriſſimè dicitur fidem ſine operibus mortuam & otioſam eſſe: ergo fides niſi ad eam ſpes* habitualis *accedat, & charitas* habitualis, *non unit perfectè cum Chriſto* &c. Item: *In Chriſto Ieſu, neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides, qua per charitatem operatur:* ergo fides ſine habitu ſpei & charitatis non efficit vivum corporis Chriſti membrum? Quis non palpat, quàm indigna ſit Tridentinis Patribus tam futilis conſecutio?

Secundò. Cùm Tridentinum dixiſſet, quod *ſine ſpe & charitate fides vitam æternam præſtare non poteſt*, addit: *undè &* Catechumeni *ſtatim verbum Chriſti audiunt: Si vis ad vitam ingredi ſerva mandata.* Porrò ſervare mandata potiùs ad actus, quàm ad habitus pertinet. Ergo ſermo erat de actu charitatis, quo mandata Divina ſervantur, non de habitu.

Verùm, ut luce meridianâ clariùs appareat, Tridentino præcipuum ſermonem eſſe de actu charitatis, lubet inveſtigare quò referenda ſint illa verba Tridentini: *Hanc fidem ante Baptiſmi Sacramentum ex Apoſtolorum traditione Catechumeni ab Eccleſia petunt, cùm petunt fidem vitam æternam præſtantem, quam ſine ſpe & charitate fides præſtare non poteſt, undè & ſtatim verbum Chriſti audiunt: Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* Quæritur, inquam, quò illa fidei petitio, & verbi Chriſti auditio referenda ſit?

Et quidem minimè dubius ſum, quin illis verbis deſignetur ritus & ceremonia Baptiſmo præmitti ſolita, quam nobis ſic exhibet Rituale Romanum: *Sacerdos initio interrogat Catechumenum, quid petis ab Eccleſia? Reſpondet, fidem. Quid tibi* præstat? *Reſpondet,* vitam æternam: *Sacerdos,* si vis habere vitam æternam serva mandata, *diliges Dominum Deum tuum* &c. Ubi manifeſtum eſt deſcribi ceremoniam à Tridentino ſuprà expreſſam, cùm ſint eadem ipſiſſima verba.

Ex quibus firmum hoc ducitur argumentum. Charitas ſine qua fides vitam æternam præſtare non poteſt, eſt illa quæ continetur his verbis: *Diliges Dominum Deum tuum* &c. atqui verbis illis: *Diliges Dominum Deum tuum* &c. nemo Catholicus ambigit ſermonem fieri de charitatis actu. Ergo charitas ſine qua fides vitam æternam præſtare non poteſt, eſt charitas actus.

Tertiò. Capite ſeptimo Tridentini, in quo verſamur, *rejicitur ſententia Lutheri de ſola fide*, ut author eſt Bellarminus. Docebat autem — l. 1. de juſtific. c. 2.

tem

L. 4. de juſtific. c. 1. tem Lutherus ſolam fidem juſtificare, nec requiri bona opera ſpei, aut charitatis, prout conſtat ex ejus verbis apud Bellarminum: *Ego dico quia anguſta eſt via, oportet te fieri tenuem, ſi vis per eam venire. Caterùm, qui operibus onerati ſunt, ſicut conchilibus onuſtos videmus Iacobi peregrinos, ij non poterunt intrare,* & infrà: *Si veneris cum magnis ſaccis operum plenis, deponere oportebit, alioqui non poteris penetrare.*

Sed clariùs hoc expreſſit idem Lutherus in cap. 2. Epiſtolæ ad Galatas: *Hoc,* inquit, *Sophiſtæ cæci non intelligunt, ideò ſomniant fidem non iuſtificare niſi faciat* OPERA CHARITATIS. *Hoc modo fides, qua credit in Chriſtum fit otioſa & irrita, quia ei detrahitur vis iuſtificandi, niſi formata ſit charitate. Tu verò ſepone iam legem &* CHARITATEM *in alium locum* &c. Noluerunt tamen ſeponere Catholici, ac proptereà in Tridentino decreverunt, *quod fides niſi ad eam ſpes accedat & charitas, neque unit perfectè cum Chriſto, neque corporis eius vivum membrum efficit.*

Huc etiam ſpectat, quod ſcribit Lutherus in cap. 4. ejuſdem Epiſtolæ: *Error & impietas eſt aſſerere, fidem infuſam non iuſtificare niſi ornata ſit* OPERIBUS CHARITATIS.

Et in caput 13. Epiſtolæ ad Hebræos: *Solâ enim fide in Chriſtum --- tota Eccleſia ab initio mundi, uſque in finem iuſtificatur. Sic ſolâ fide, ut neque ratio, neque lex neque plenitudo ipſa Legis, quæ dicitur* CHARITAS. *Fides enim ante ſpem & charitatem ſola accipit remiſſionem peccatorum, propter ſolum Chriſtum, facitq́ per eumdem perſonam gratam ante, & abſque charitatis merito.*

Adversùs hunc errorem decernit Tridentinum, quod ad fidem accedere debeant opera ſpei & charitatis, quod ſola fides ſine operibus non efficiat vivum corporis Chriſti membrum: quod non præſtet vitam æternam, quia fides ſine operibus mortua & otioſa eſt, quia requiritur fides, quæ per charitatem operatur.

Atque hic mihi videtur legitimus verborum Tridentini ſenſus, neque percipio, quid attinuerit ad Tridentinum verbis illis tractare de ſolo habitu ſpei, vel charitatis.

§. II. *Præoccupantur quædam adversùs prædicta obiectiones.*

EXimendus duplex ex animo Lectoris ſcrupulus, ne in via plana perperàm hæreat.

Primus eſt. Tridentinum docet, quod *in iuſtificatione, hæc omnia ſimul* INFUSA *accipit homo per Ieſum Chriſtum cui inſeritur, fidem, ſpem, & charitatem.* Ubi vox *infuſa* habitum denotat, proptereà quod actus vitales, non benè dicantur infundi.

Verùm

Verùm, merus eſt ſcrupulus: conſtat enim ex publicis Eccleſiæ precibus non ſolummodò habitum, ſed etiam vitalem actum & affectum charitatis cordibus noſtris infundi. Quid enim manifeſtiùs, quàm quod recitat Eccleſia Dominicâ quintâ poſt Pentecoſten: *Deus, qui diligentibus te inviſibilia bona præparaſti*, INFUNDE *cordibus noſtris tui amoris affectum*? Et illud in hymno de S. Spiritu: *infunde amorem cordibus*? Sic etiam Arauſicanum capite ultimo agens de *opere bono*, dicit, quod Deus *nobis nullis præcedentibus bonis meritis fidem & amorem ſuî priùs inſpirat*. Videri poteſt Suarez tom. 2. de gratia, ubi docet etiam primum actum dilectionis infundi. Fuſiſſimè P. Vaſquez 1. 2. diſp. 203. n. 115. pag. 671. qui etiam n. 116. fatetur verba Tridentini, *cui inſeritur per fidem, ſpem & charitatem*, de actibus ipſis poſſe intelligi. L 8 c 13 n. 4 p. 144.

Alter ſcrupulus eſt, quod Tridentinum dicat fidem, ſpem, & charitatem SIMUL infundi: certum autem eſt actus fidei, ſpei, & charitatis non infundi ſimul, ſed ſucceſſivè.

Verùm, hunc offenſionis ſcrupulum exemerunt illi ipſi, qui à nobis diſſentiunt, Theologi: fatentur enim priùs etiam infundi habitum fidei, & ſpei, quàm habitum charitatis, prout videri poteſt apud Patrem Coninck de actibus ſupernaturalibus, ubi in hujus doctrinæ patrocinium profert Medinam, Suarem, Vaſquez, Valentiam, Turrianum, Lorcam &c. Quare illis peræquè explicandum eſt, quo ſenſu Tridentinum aſſeruerit, fidem, ſpem, & charitatem ſimul infundi. Diſp 6. dub. 4 n. 51. p. 96.

Arridet autem maximè, quod reſpondet P. Vaſquez, ſenſum Tridentini eſſe, *in tota ſerie ſignificationis hæc tria infundi homini, quamvis fidem & ſpem, priùs tempore, quàm charitatem accipiat is qui iuſtificatur*. Particula enim *ſimul* accipitur pro eo quod eſt *pariter*, prout uſurpatur in cap. *firmiter de ſumma Trinitate*, & Eccleſiaſtici 18. *Qui vivit in æternum creavit omnia ſimul*. Vide eumdem 1. p. diſp. 124. c. 2. & 4. 1. 2. diſp. 103. n. 118. pag. 672.

Quod autem particula *ſimul* non deſignet in Tridentino *ſimultatem*, ut loquuntur, *temporis*, ſatis indicat idem Concilium, quando dicit quod ad fidem accedere debeat ſpes & charitas: quomodò enim ſibi invicem accederent, ſi eodem temporis momento cor pœnitentis occuparent?

Senſus ergo Tridentini eſt, quod in totali hominis converſione & juſtificatione, peccatori non infundatur ſolus actus fidei (prout docebant hæretici) ſed etiam actus ſpei & charitatis, ità ut omnes illi tres actus *ſimul*, ſeu *ſimiliter*, & ex æquali neceſſitate infundantur.

ARGUMENTUM QUARTUM.

Trident. ſeſſ. 14 c. 1.

Pœnitentia univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, quovis tempore ad gratiam & iuſtitiam aſſequendam fuit neceſſaria, illis etiam, qui Baptiſmi Sacramento ablui petiviſſent: ſed Pœnitentia nunquam eſt ſine actu charitatis, ſaltem initialis. Ergo talis actus eſt neceſſarius &c.

VT percipiatur vis argumenti propoſiti, juvabit nonnulla præmittere, & tum demùm efficaciter concludere.

§. I. *Quod detur duplex Pœnitentia, quarum una ad amicitiam reſarciendam aſpirat, alia ſolam proprij damni fugam ſpectat.*

OBſervo duplicis generis eſſe pœnitentiam: una eſt, quæ ad reconciliationem animorum, cordium conſociationem, & amicitiam reſarciendam tota dirigitur, eamque fuiſſe læſam vehementer affligitur. Talis eſt pœnitentia conjugum, ſi fortè poſt diſſidium, affectu verè conjugali reconciliantur: talis eſt pœnitentia filiorum ad priſtinum læſæ paternæ amicitiæ favorem animo filiali redire cupientium. Et hæc pœnitentia, cùm ad reconciliationem tota dirigatur, non de nihilo vocari poterit pœnitentia reconciliandorum.

Alia eſt pœnitentia, quæ ſolam facti præteriti, authori ſuo noxij, qualem qualem retractationem contemplatur, nullâ ante oculos ſibi propoſitâ amicitiæ reſarciendæ, aut animorum reconciliandorum curâ aut ſolicitudine. Talis eſt pœnitentia ſervorum, quos facti pœnitet, non quod amicitiæ jura violaverint, ſed quod jumento ſuo malum accerſiverint, undè de comparanda Heri amicitia nihilùm, de vitandis flagris, unicè ſoliciti ſunt.

§. II. *Oſtenditur quod Pœnitentia Chriſtiana ad amicitiæ reconciliationem dirigatur.*

PErſpicuè hoc colligitur ex Canone primo ſeſſionis præſentis, ubi infligitur anathema, *ſi quis dixerit* POENITENTIAM *non eſſe verè & propriè Sacramentum pro fidelibus quoties poſt Baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo* RECONCILIANDIS, *à Chriſto Domino noſtro inſtitutum.*

Item ex capite tertio, ubi dicitur, quod *res & effectus Sacramenti* Pœ-

Pœnitentiæ, *quantùm ad eius vim & efficaciam pertinet*, RECONCILIATIO *eſt cum Deo.*

Item ex capite quarto, in quo Contritio dicitur *aliquando hominem Deo* RECONCILIARE, *ipſam nihilominùs* RECONCILIATIONEM *ipſi Contritioni ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur non eſſe adſcribendam.* Ex quibus ſatis apparet, quod totum hoc forum pœnitentiæ ad reconciliationem, & reſarciendam cum Deo amicitiam ordinetur. Sic etiam D. Thomas *in Pœnitentia*, inquit, *non quæritur ſola redintegratio æqualitatis iuſtitiæ (ſicut in iuſtitia vindicativa) ſed magis* RECONCILIATIO AMICITIAE. 3 p. q. 90. art. 2. c.

Quid? Quod hoc Sacramentum à reconciliatione nomen acceperit, & reconciliationis Sacramentum paſſim appelletur?

§. III. *Pœnitentia, quæ ad reconciliationem dirigitur, debet ex aliquo benevolo in perſonam offenſam affectu provenire.*

VEritas hæc non aliundè, quam ſanctiſſimis ipſius naturæ & amicitiæ legibus confirmanda eſt. Quis enim, obſecro, vult ſeriò amicitiam reſarcire, qui ne minimam quidem amicitiæ ſcintillam in offenſum amicum vult excitare? Quâ fronte benevolentiam exſpectat, qui benevolentiam pendere recuſat? Aut quomodò te pœnitet amicitiæ jura violaſſe, qui aſpernaris læſum amicum, vel exiguo amicitiæ vinculo, tibi devincire?

Fingamus animo neſcio quid diſſidij ſubortum inter conjuges ardentiſſimo ſuî invicem amore priùs flagrantes. Demus uxorem ſuâ culpâ tali diſſidio cauſam dediſſe, & quia plurima ex illo diſſidio perſentiſcit incommoda, velle ab offenſo marito priorem conjugalem benevolentiam obtinere, Maritumque affari his verbis: *Pœnitet me, mi marite, quod amicitiæ iura perperàm violaverim, uſu enim cognoſco quantùm indè damni & incommodi tuti meæ acceſſerit: & quamvis te nullo benevolentiæ complectar affectu, cupio tamen ad priſtinum benevolentiæ & amicitiæ tuæ favorem admitti, eumdemq; in ſcrinio cordis, & ſinu amoris tui locum poſsidere.*

Lectoris fidem hîc obteſtor, ſitne illa futura rēconciliandæ cum marito uxoris, & ad priſtinam amicitiam impetrandam idonea, & ſicut oportet, pœnitentia? Rogo, an non jure merito reponet Maritus: *quid moleſta es uxor? quid inutiliter amicitiæ reconciliationem exigis, quæ deſtituta es omni dilectione amicitiæ? Quid à me benevolentiam flagitas, quæ nullâ me dignaris benevolentiâ? Quid locum in ſcrinio cordis, & ſinu amoris ab eo poſtulas, qui nullum in ſcrinio cordis, & ſinu amoris tui locum*

poſſidet? Vis amari uxor? Ama. Vis benevolentiam mariti? Marito benè velis uxor. Amor amorem parit, benevolentia benevolentiam. Si tuâ, non meâ cauſſâ, facti, te pœnitet, tecum amicitiam habe, mihiq́, me relinque.

Hæc juſtè à marito reſponderi, quis non fateatur? Quis igitur non videat, pœnitentiam illam, quæ nullâ benevolentiæ in perſonam læſam flammâ accenditur, & ex ſolo proprij commodi amore naſcitur, nequaquàm eſſe pœnitentiam reconciliandorum, & amicitiæ redintegrationi accommodatam?

§. IV. *Idem probatur authoritate Tridentini.*

NE quis verò exiſtimet nos ſolâ ratione pugnare, placet authoritate doctrinam noſtram confirmare. Ac imprimis Tridentinum ſatis innuit, quod pœnitentia Chriſtiana debeat ex aliquo benevolo in Deum amore provenire, quando ſeſſ. 6. Can. 3. fidei, ſpei & dilectioni ſubjungit pœnitentiam ex illis veluti fontibus promanantem.

Et cap. 14 ibidem docet Tridentinum, Chriſtiani hominis pœnitentiam contineri his verbis Apoſtoli: *Quæ ſecundùm Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur*, per triſtitiam autem ſecundùm Deum intelligitur ab Interpretibus illa, quæ ex charitate, ſaltem initiali oritur. Undè Cornelius à Lapide ex Chryſoſtomo & Caſſiano refert, quod triſtitia, quæ pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur, ſit triſtitia *ex Dei charitate deſcendens*. Quid? Quod Melchior Canus putat hanc propoſitionem definitam in Tridentino: *Primus actus pœnitentiæ numquam eſt ſine actu charitatis?* Eamdemque propoſitionem aſſerit eſſe Magiſtri, Gratiani, D. Thomæ, Dur. Capreoli &c.

2. ad Cor. 7. v. 10.

De pœnitentia relect. 1.

Utor autem libenter teſtimonio Melchioris Cani, partim quia Tridentino interfuit, partim quia teſte Morino primus docuit Attritionem ſervilem pœnitenti cognitam ſufficere cum Sacramento Pœnitentiæ.

§. V. *Explicatur argumentum ſuprà poſitum.*

EX dictis apparet vis & pondus argumenti ſuprà poſiti, quod in hunc modum formari poteſt.

Pœnitentia, quam univerſis lapſis neceſſariam eſſe declarat Tridentinum, eſt pœnitentia reconciliandorum, ut dictum eſt §. 2. Atqui pœnitentia reconciliandorum debet provenire ex aliquo benevolo affectu in perſonam offenſam, ut jam dictum eſt, quam in præſenti Deum eſſe nemo dubitat. Ergo pœnitentia, quam univerſis lapſis neceſ-

neceſſariam eſſe declarat Tridentinum, debet provenire ex aliquo benevolo in Deum affectu.

Huic argumento fortè ſatisfiet dicendo caſum Attritionis excipi à præcepto & neceſſitate pœnitentiæ. Ab hac reſponſione & *expeditâ & commodiſſimâ* ſolutione non videtur abhorrere quidam Recentior ſcribens: *quod autem Attritio in aliquibus caſibus ſufficit ad iuſtificationem, ut iam dictum eſt, id non eſt quia per illam præcepto de pœnitentia propriè ſatisfiat, ſed quia caſus illi ſunt excepti à lege ordinaria de neceſſitate pœnitentiæ ad iuſtificationem.* Valent. t. 4. diſp 7 q. 8. puncto 3. col. 161.

Verùm nullius momenti eſt & ab ipſo Tridentino excluſa iſtiuſmodi exceptio: ne quis enim exiſtimaret pœnitentiam nonniſi extra Sacramentum eſſe neceſſariam, diſertis verbis ait, *pœnitentia* UNIVERSIS &c. QUOVIS TEMPORE *ad gratiam & iuſtitiam aſſequendam fuit neceſſaria*, atque ut prætenſam exceptionem præveniret, addidit: *etiam illis, qui* BAPTISMI SACRAMENTO *ablui petiviſſent.* Quibus verbis nihil clariùs à me ipſo poſſe dici fateor.

Deindè Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 6. diſertè dicit: POENITENTIAM *ante Baptiſmum agi* OPORTET, & ſeſſ. 14. cap. 6. dicit, de abſolutione Sacerdotis, *nec enim ſine* POENITENTIA *remiſſionem ullam peccatorum præſtaret.* Quid manifeſtius?

ARGUMENTUM QUINTUM.

Pœnitentia ſalutaris debet aliquo modo averſari peccatum, ut eſt OFFENSA DEI: *ſed in odio peccati, ut eſt Dei offenſa intrinſecè & inſeparabiliter includitur amor Dei, idq; non concupiſcentiæ tantùm, verùm etiam benevolentiæ. Ergo pœnitentia ſalutaris intrinſecè & inſeparabiliter includit amorem Dei.* Trident. ſeſſ. 14. c. 1.

§. I. *Quædam præmittuntur.*

OBſervandum ex Ruardo Tappero, quod *nomine offenſæ, non intelligitur ira Dei, vel voluntas vindicandi, ſed indignatio, quæ opponitur amori, quo nos quaſi filios, & amicos ſpecialiter diligit ad paternam ſuam hæreditatem.* Quod ex D Thoma & Capreolo probat. Pag. 190.

Porrò indignatio illa oritur ex quadam læſione, offendere enim idem eſt quod lædere, etſi enim offendere ex primaria ſignificatione idem ſignificet quod in aliquid incidere, tamen quoniam qui incidunt in aliquid, ſe lædere ſæpè ſolent in eo in quod incidunt, factum eſt, ut offendere pro lædere uſurpetur, inquit Ambroſius Calepinus, hinc etiam in jure offenſus id eſt, læſus à Judice ad offenſorem accuſandum cogi poteſt juxta Bartholum in l. in eum ff. de accuſat.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUEL

Ex quo conſequitur 1. quod quando quæritur an pœnitens doleat propter Dei offenſam, ſenſus ſit, utrùm pœnitens doleat propter Dei læſionem, ſeu quia Deum opt. max. quantùm in ſe eſt, læſit?

Conſequitur 2. quod ſi velimus propriè loqui, fur qui dolet de peccato commiſſo propter ſolum metum ſupplicij, non doleat, quod Judicem offenderit, ſeu læſerit, ſed potiùs quod ſeipſum offenderit. His præmiſſis non erit operoſum argumenti propoſiti vim percipere.

§. II. *Oſtenditur quod pœnitentia ſalutaris debeat aliquo modo adverſari peccatum, ut eſt offenſa Dei.*

POſtquam Tridentinum dixiſſet pœnitentiam quovis tempore fuiſſe neceſſariam, illis etiam, qui Baptiſmi Sacramento ablui petiviſſent, declarat cujuſmodi debeat eſſe illa pœnitentia, nimirùm, *ut perverſitate abjectâ & emendatâ, tantam Dei* OFFENSIONEM *cum peccati odio & pio animi dolore deteſtarentur.* Quibus verbis perſpicuè ſignificat, quod pœnitentia ſalutaris, debeat averſari peccatum, ut eſt offenſa Dei. Quid enim aliud denotant illa expreſſima verba: *tanquam Dei offenſionem*? Quo prætextu, vel colore, aliud hîc intellexeris, quàm proprium, de quo agitur, pœnitentiæ motivum?

L.6.c.30. pag.109. Atque ità Tridentinum interpretatus fuiſſe videtur Alphonſus Vega ſic loquens: *Qui Deum agnoſcunt noſtris peccatis offendi, nunquam certè ad ipſius gratiam pervenient, niſi & de ipſis doleant, quatenùs* OFFENSAE *illius fuerunt, & amore in ipſum redeant, à quo ſe malè per ea avertunt.*

Ità etiam Tridentinum intellexiſſe videntur plerique Scholaſtici, dum ad ſalutarem pœnitentiam exigunt deteſtationem peccati prout eſt offenſa Dei. Inter quos Cardinalis Franciſcus Toletus, cùm recenſuiſſet varias ſpecies Attritionis, *prima quidem Attritio*, inquit, *eſt* (L.3. c.4.) *talis, ut cognoſcat pœnitens ſe non deteſtari peccatum, ut eſt Dei* OFFENSA, *ſed tantùm ut eſt alicuius mali cauſa &* POENAE INFERNI, *quamvis bonus actus iſte ſit, tamen non ſufficit ad Sacramentum, imò, qui ſic accederet, peccaret denuò & non impleret præceptum, ſed eſſet repetendum Sacramentum.* Monet Proindè Confeſſarios, *ut conſiderent, qualiter pœnitentes admittant ad confeſſionem: non enim ſunt admittendi, niſi qui peccata deteſtantur, ut* OFFENSA *Dei ſunt.*

Pag. 187. Item Ruardus Tapperus ad articulum 5. dicens, quod *ne homo quidem iuſtus placaretur, cùm is qui læſit nullam ipſius in dolore habet rationem, nec ab eo in amicitiam reciperetur, qui iacturam propriam ſentit & dolet, non amici* OFFENSIONEM.

Item

Item Reginaldus, qui agens de Contritione ſufficiente ad abſolutionem ſacramentalem dicit, quod Confeſſarius proponere poterit pœnitenti *ad Confeſſionem fructuoſam requiri, ut ipſe illa ſua peccata tamquam* OFFENSAS *Dei ità deteſtetur, ut generaliter in quodcumque malum incurriſſe malit, quàm in peccatum per quod Deum ſummum omnium bonum à ſe alienavit, eumq́, ſibi de Patre amantiſſimo fecit inimicum, & ſuprà quàm dici poteſt reddidit iratum.* De prud. Confeſſ. c. 5. ſect. 1. p. 103.

Item Tannerus dum ità argumentatur: *Pœnitentia deſtruit peccatum, ut eſt* OFFENSA *Dei boni ſupernaturalis. Ergo* DEBET *aliquo modo averſari peccatum ut eſt talis* OFFENSA. Et infrà: *Propterea iuxta S. Thomam q. 86. a. 1. ad 1. Pœnitentia Antiochi non erat fructuoſa 1. Machab. 9. quia dolebat de culpa præterita non propter* OFFENSAM DEI, *ſed propter infirmitatem corporalem, quam patiebatur.* Diſp. 6. q. 6. dub. 4. n. 88 p. 1551.

Item Stapletonus Antidoti Evangelici tomo 2. in caput primum Marci, ſimul declarans quod *ſemper peccati præteriti odium, & propter* OFFENSUM *Deum triſtitiam ac dolorem Scriptura à pœnitentibus flagitat.* Pag. 453.

Item Valentia ſcribens: *Obiectum pœnitentiæ eſt peccatum quatenùs deſtrui & aboleri debet, ut fuit* OFFENSA *Dei.* Qui etiam addit poſteà, quod *neque Lutherus ipſe, qui dixit Pœnitentiam nihil aliud eſſe, quàm propoſitum melioris vitæ, negaſſet in hoc ipſo melioris vitæ propoſito contineri quamdam veluti deteſtationem atque deſtructionem præteriti peccati, ut fuit* OFFENSA DEI. 3. p diſp. 7. q. 2 p 1500 Pag. 1499.

Item Ludovicus Carbo de Præceptis Eccleſiæ: *Nulla Attritio, quæ non dolet de peccato, aliquo pacto ut eſt* OFFENSA DEI, *ſed tantùm ob aliam cauſam, habet vim iuſtificandi cum Sacramento coniuncta. Quoniam & Divina litera & ſancti Patres planè docent dolorem debere eſſe de peccato, ut eſt* OFFENSA DEI. *Neque enim par eſt, ut peccatum remittatur, niſi habeatur ratio eius, qui offenſus eſt.* C. 13. p. 55.

§. III. *Eadem doctrina ex D. Thoma, Enchiridio Colonienſi, imò & ipsâ lege naturæ comprobatur.*

NEque mirum, quod Tridentinum ad ſalutarem pœnitentiam requiſiverit dolorem de peccato, ut eſt offenſa Dei, quandoquidem eamdem doctrinam ante Tridentinum plerique Theologi, & ſpecialiter D. Thomas tradiderint.

Quid enim manifeſtiùs, quàm quod ſcribit 3. parte q. 84. art. 5. ad 2. *Ex quo aliquis peccatum incurrit, charitas, fides, & miſericordia non liberant hominem à peccato ſine Pœnitentia. Requirit enim charitas, quod homo doleat de* OFFENSA *in amicum commiſſa.*

Item

Item quæſt. 85. art. 1. ad 3. *Dolor* (Pœnitentis) *eſt diſplicentia, ſeu reprobatio facti præteriti cum intentione removendi ſequelam ipſius ſcilicet* OFFENSAM DEI, *& reatum pœnæ.*

Item articulo 2. *Manifeſtum eſt quod in Pœnitentia invenitur ſpecialis ratio actus laudabilis, ſcilicet operari ad deſtructionem peccati præteriti, in quantum eſt* DEI OFFENSA.

Et iterùm articulo 3. *Pœnitentia non habet, quod ſit virtus ſpecialis, ex hoc ſolo, quod dolet de malo perpetrato (ad hoc enim ſufficeret charitas) ſed ex eo, quod pœnitens dolet de peccato commiſſo, in quantum eſt* OFFENSA DEI *&c.*

Ejuſdem ſententiæ eſt Enchiridion Colonienſe dicens: *Neque tamen putandum eſt hunc timorem ſervilem, qui ex metu ſupplicij ducit originem, & horrorem incutit peccatorum, Pœnitentiam totam abſolvere.* Quid igitur ultrà? *Vt timorem ſervilem comitetur timor filio dignus, cui commiſſa diſplicent, non iam quod pertrahant in gehennam, ſed quod Patrem optimum, ac ſic de nobis meritum* OFFENDUNT.

Et Academia Lovanienſis in ſua Confeſſione Catholica de articulis controverſis, facta Anno 1544. tamquam rem certiſſimam tradit articulo 4. quod Contritio ad ſalutem neceſſaria, ſit *dolor de peccatis propter* DEI OFFENSAM *ſuſceptus.*

Omitto veteres omnes Scholaſticos, quorum unanimis & concors fuit ſententia, quod pœnitens debeat deteſtari peccatum, ut eſt *offenſa Dei:* omitto Auguſtinum in Pſalmum 118. ſcribere, quod timor non ſit caſtus, niſi, *quo timetur* OFFENDI, *qui amatur*, omitto, quod aliàs retuli ex D. Antonino, quemdam Scholarem Pariſienſem declaraſſe ſe damnatum, eò quod de peccatis doluiſſet propter timorem inferni, & *non ex amore Dei, & principaliter propter* DEI OFFENSAM: Unicum illud aſſero, quod ipſa naturæ & amicitiæ lex nos doceat, non eſſe amico dignam peccati pœnitentiam, quæ non ex amici offenſione, ſex ex ſolius proprij incommodi conſideratione naſcitur.

Diſquiſit. Theol. de pec. dub. c. 8 §. 4. num. 19.

Pulchrè id exponit Albertus Pighius controverſiâ 9. *Si quis,* inquit, *homini, quem offendit, ſi ſervus domino diceret, & verè diceret: doleo equidem vehementer, quod te offenderim, non tamen propter te, ſed propter me doleo, quia ob tuam offenſam, meritò cædor, vinculis conſtringor, bonis, quibus tibi obſequentes ſuaviter perfruuntur, ego miſer careo. Numquid hic talis Pœnitentia offenſa iſtiuſmodi, à Domino impetraret veniam? Deo ità dicit, quiſquis ità dolet, quod ipſum offenderit, cùm eius oculos nihil lateat, ſed noſtra omnia, qualia ſunt, talia illi ſe produnt, atque eſſe loquuntur. Non fallitur, non irridetur. Debet ſanè dolor offenſæ impetrativus veniæ, eſſe de pecca-*

peccato, quia OFFENSA *illius eſt, quem offendimus, & non tantùm quia nobis damnoſa & incommoda.*

Quæ Alberti Pighij ratiocinatio fecit, ut Ruardus Tapperus opinionem, quæ docet, quod Attritio ex ſolo timore pœnarum ſupernaturalium proveniens, ſit *idonea diſpoſitio, ad Sacramentorum Baptiſmi & Pœnitẽntia gratiam percipiendam*, poſteà vocaret *conſolatoriam & incertam. Nam* inquit, *ne homo quidem iuſtus placaretur, cùm is, qui læſit, nullam ipſius in dolore habet rationem, nec ab eo in amicitiam reciperetur, qui iacturam propriam ſentit, & dolet, non amici offenſionem.* Pag. 185. Pag. 186.

Sed & Jacobus Latomus, ad articulum 3. affirmat, quod *pœnitere, & dolere de offenſa Dei, eſt iuris natura, ſuppoſitâ fide, habentis vim obligandi peccatorem, pro ſtatu legis natura, legis Moyſi, & legis Evangelica.* Pag. 28. col. 2.

Non ignoro, quod P. Vaſquez excipiat ſtatum legis Evangelicæ. Sic enim ſcribit: *cùm verò dicitur Pœnitentia, in omni ſtatu, & lege neceſſaria ad iuſtificationem, quia nunquam ſine illa obtineri potuit ſub ulla lege: de ſtatu naturalis, & Moſaica legis intelligendum eſt. At verò in lege Evangelica, ità intelligitur, ut non intelligamus ſemper eſſe neceſſariam Pœnitentiam, quàm Contritionem, qua eſt dolor peccati, ut eſt* OFFENSA DEI, *appellamus.* 3. p. q. 86. art. 1. dub. 1. n. 10.

Sed in eo fallitur, ut patet ex dictis, & conſtabit ex dicendis in argumento ſeptimo, ubi oſtendemus, quod verus Contritionis motus, etiam in ſtatu legis Evangelicæ, ſit ad juſtificationem cum Sacramento neceſſarius.

§. IV. *Declaratur, quod in odio peccati, ut eſt* DEI OFFENSA, *intrinſecè & inſeparabiliter includatur amor benevolentia erga Deum offenſum.*

HÆc propoſitio nequaquam à me excogitata eſt, ſed à R. P. Vaſquez ſolidè demonſtrata. Quare paucis abſolvam: plura, qui deſiderat, ipſum fontem adeat. 3. p. q. 85. a. 2. n. 41. 42. 43.

PRIMÒ itaque probatur, ex D. Thoma 3. parte, q. 85. art. 5. ad 1. *Peccatum primò incipit diſplicere, maximè peccatori, propter ſupplicia, qua reſpicit timor ſervilis, quàm propter* DEI OFFENSAM, *vel peccati turpitudinem, quod pertinet ad* CHARITATEM.

Item 2. 2. quæſt. 19. art. 2. *Si ergo aliquis convertitur ad Deum, & ei inhareat propter timorem pœna, erit timor ſervilis: ſi autem propter timorem culpa, erit timor filialis. Nam filiorum eſt timere* OFFENSAM *Patris.* Cæterùm timor filialis non deſtituitur omni flammâ charitatis.

Suprà numer. 18.

SECUNDO. Teſte Patre Vaſquez OMNES FATENTUR, *præter Alexandrum*, quod impoſſibile ſit, ut actus odij peccati, prout eſt offenſa Dei, *ſit alterius virtutis, quàm charitatis.* Rationem accipe: *Cùm eiuſdem virtutis ſit diligere bonum proprium, & odio habere malum ei contrarium; ſic charitatis erit diligere Deum & velle illi bonum, aut de bono illius gaudere propter ipſum, hoc eſt, quia eſt illius bonum, & triſtari de peccato, ut eſt illius offenſa.*

Num. 43.

Et infrà: *Sicut in actu delectationis de bono Deo, neceſſariò eſt amor ipſius Dei, ſic in odio peccati, ut eſt* DEI OFFENSA, INTRINSECE ET INSEPARABILITER INCLUDITUR AMOR IPSIUS DEI: *eſt enim deteſtatio de bono alicuius, ut illius eſt &c.*

Diſp. 5. ſect. 4. p. 497. 498.

Quam argumentationem imitatus Mœratius: *Gaudere de bono Dei, quia bonum ipſius eſt, eſt actus charitatis, ergo dolere de malo, quia malum eiuſdem eſt, ſeu offenſa, eſt actus charitatis: cùm eiuſdem ſit ferri amore & gaudio in bonum ſibi proprium, & odio ac dolore in malum illi bono contrarium.*

C. 30. q. 3. pag. 746.

TERTIO. Illud ipſum ità declarat Martinus Becanus: *Odium abominationis eſt amor perſonæ, & odium rei. Sic ergo deteſtatio peccati, quatenùs eſt* OFFENSA DEI, *eſt odium abominationis, quo diſplicet peccatum, & placet Deus, quem offendimus: unde eſt odium peccati, & amor Dei: Amor autem Dei propter ipſum eſt actus Charitatis. Ergo & odium peccati, quatenùs eſt contra Deum, eſt actus charitatis.*

QUARTO, & in idem ferè recidit. Dolere propter Dei offenſionem, nihil eſt aliud, quàm dolere proptereà, quod Deum, ejuſque amicitiam læſerimus, ut oſtenſum eſt §. 1. Qui autem tantùm dolet propter pœnas inferni, non dolet quod Deum læſerit, ſed quod ſeipſum læſerit, ſeu offenderit, ſibique ipſi detrimentum & nocumentum intulerit, non autem Deo. Ergo talis non dolet propter Dei offenſam, ſed potiùs propter propriam læſionem, & nocumentum.

QUINTO. In ejuſdem doctrinæ confirmationem, profero doctiſſimam diſputationem Alberti Pighij, quem ob præſtantem in omni genere doctrinam, ſcholaſticæque in primis Theologiæ peritiam Romani Pontifices, omnibus propè Germaniæ colloquijs contra naſcentem Lutheri hæreſim coactis intereſſe voluerunt. Is itàque libro controvertiarum præcipuarum in controverſijs Ratiſponenſibus ità ſcribit: *Contritio ergo quam Deus in nobis reſpicit, eſt dolor* DIVINÆ OFFENSAE, *non noſtri tamen, imò illius præcipuè cauſa, quem offendimus. Cuiuſmodi ut ſit neceſſariò Dei amorem ex quo procedat, prærequirit. Id quod evidens cuique eſſe poteſt, qui amoris & odij in ſe attendit naturam & ordinem. Nihil enim primò, & per ſe odiſſe, aut deteſtari poſſumus, ſed*

ne-

neceſſe eſt, ut omne odium ex alicuius amore procedat. Eſt enim odium, aut deteſtatio, voluntatis velut fuga quadam ab eo quod apprehenditur diſconveniens, inimicum, aut contrarium alicui cuius amore afficimur. Ex amore ergo aliquo, ut procedat in nobis odium ac deteſtatio peccatorum neceſſe eſt. Is igitur aut noſtri tantùm amor eſt, aut tantùm Dei, aut utriuſque & noſtri & Dei. Si noſtri tantùm is amor ſit ex quo procedit peccatorum in nobis deteſtatio, ut quia & hîc nos flagellari ab illo pertimeſcimus, & adhuc peiora expectamus, & demùm damnationem & cruciatus infernales, quos ob illa ipſa nos manere non dubitamus perpetuos, nondum eſt ea deteſtatio, aut diſplicentia peccatorum noſtrorum, vera Contritio, digna quam Deus reſpiciat, nec veniam ea offenſa impetrat &c.

Cùmque hoc probaſſet verbis Gregorij, ità proſequitur: *Si verò ex Dei tantùm amore procedat eiuſmodi peccatorum deteſtatio, ac diſplicentia, ea vera eſt, quæ facit cor contritum, & humile, quod Deus non deſpicit, ſed benignè reſpicit.*

Quod ſi ex noſtrî & Dei ſimul amore (ut plerumque fit) illa ipſa procedat peccatorum deteſtatio, ac diſplicentia, ità tamen ut Dei amor primas teneat, & amori noſtro præponderet, & ea quoque pœnitudo & Contritio ſalutaris eſt. Quoniam eâ ità deteſtamur Divinam OFFENSAM, *ut ob rem nullam velimus offendiſſe amplius.*

Quibus verbis nihil potuit efficacius adferri, probant enim ex ipſa odij peccatorum natura, quod odium peccati, ut eſt *offenſa Dei* debeat provenire ex amore ipſius Dei, per peccatum offenſi, ac per conſequens, cum §. 2. probatum fuerit, quod pœnitens debeat deteſtari peccatum, ut eſt *offenſa Dei*, rectè infertur, quod pœnitentia ſalutaris debeat ex aliquo Dei propter ſe amore provenire.

ARGUMENTUM SEXTUM.

Ad ſalutarem Pœnitentiam requiritur vera cordis ad Deum *converſio, de qua Ezechiel* 18. Convertimini ad me &c. *atqui vera cordis ad Deum converſio non poteſt obtineri niſi per amorem benevolentiæ. Ergo.* Trid. ſeſſ. 14 cap. 1.

§. I. *Probatur prima propoſitio ex ipſo Tridentino, & communi ſententia Catholicorum.*

Manifeſtè hoc colligitur, ex Tridentino, quando ſeſſione 14. cap. 1. probat pœnitentiam univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent *quovis tempore* ad gratiam & juſtitiam aſſequendam fuiſſe neceſſariam, ex illis verbis Ezechielis 18. *Converti-*

timini & agite Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris. Collectio enim Tridentini nullius erit ponderis, ſi ad ſalutarem pœnitentiam non requiratur vera cordis converſio.

L 5. de contr. c. 2. n. 1. p. 204. Et ità videtur intellexiſſe Tridentinum Reginaldus, quando ex verbis Ezechielis 18. probat Contritionem eſſe neceſſariam, *neque liceat aliter ſentire propter Concilij Tridentini definitionem ſectione* 14. *c.* 1. hoc eſt propter illum ipſum locum Tridentini in quo verſamur.

Pag. 237. Cæterùm, quod ad ſalutarem pœnitentiam requiratur cordis in Deum converſio non ſolius Tridentini doctrina eſt, ſed communis Catholicorum, quam propterea Joannes à Daventria ad articulum 12. confeſſionis Auguſtanæ, ſimpliciter vocat *Catholicam ſententiam.*

Pag. 240. Et inferiùs ſeſe explicans, *tradunt Catholici*, inquit, *non ſufficere ad peccati remiſſionem, ſi peccator tantùm timeat, & peccatorum remiſſionem ſperet, ſed quod oporteat eum ex toto corde dolere, &* CONVERTI *ad Deum, ità ut non tantùm timeat, ſed diligat Deum.*

Undè Alphonſus Vega libro 13. cap. 6. docet, quod ex communi ſententia Doctorum in juſtificatione requiratur *averſio à culpa, & converſio ad Deum.*

Et meritò, quia, ſicut per peccatum cor hominis avertitur à Deo, ità per pœnitentiam debet ad Deum converti. Undè illud Gregorij Magni: *Tria in unoquoque conſideranda ſunt veraciter Pœnitente: videlicet converſio mentis, confeſſio oris, & vindicta peccati. Nam qui corde non* CONVERTITUR, *quid prodeſt ei, ſi peccata confiteatur?*

§. II. *Quod vera cordis in Deum converſio, non poſſit deſtitui omni affectu benevolentiæ in Deum.*

PRIMÒ id probatur ex verbis illis Ezechielis 18. *Convertimini ad me* &c. quibus Tridentinum utitur, ad probandum homini lapſo neceſſariam eſſe pœnitentiam, non dubitant enim generaliter Interpretes verbis illis ſignificari, converſionem, quæ fiat per amorem benevolentiæ, quo ſolo certum eſt potuiſſe converti Judæos, quos Ezechiel alloquitur.

Undè Petrus à Soto, exquiſiti vir judicij & doctrinæ, quique Tridentino interfuit, ſcribens adversùs articulos Confeſſionis nomine Illuſtriſſimi Ducis Wittembergenſis oblatæ per Legatos ejus Concilio Tridentino 24. Jan. an. 1552. tractans locum illum Ezechielis 18. *Convertimini ad me* &c. *hic locus*, inquit, *ſi rectè penſetur & dolorem, & mutationem cordis oppoſitam peccato, &* CHARITATEM *Dei docet.*

Et Confirmatur: nam peccator, cùm delinquit, ſe avertit à Deo, ut ab

ab ultimo fine: ergo ut tollatur hac averſio, per ſe neceſſaria eſt formalis converſio in ultimum finem, juxta illud: convertimini ad me, & ego convertar ad vos: HÆC AUTEM CONVERSIO NON FIT NISI PER AMOREM. Suarez 3 p. q.85 diſp. 4.ſect 2.

Præterea Scholaſticos propemodùm omnes, qui verba Ezechielis intelligunt de converſione in Deum per affectum charitatis, quamquam hoc in illis minùs placeat, quod de ſola converſione per charitatem perfectam plerique verba Ezechielis interpretentur.

Secundò. Quod converſio cordis in Deum debeat provenire ex benevolo in Deum affectu perſpicuè docet charitatis igne flagrans Bernardus epiſtolâ 11. ad Chartuſienſes, ubi explicans illa verba Pſalmi 48. Confitebitur tibi cùm benefeceris ei. *Eſt*, inquit, *qui confitetur Domino quoniam potens eſt: & eſt, qui confitetur quoniam ſibi bonus eſt, & item, qui confitetur, quoniam ſimpliciter bonus eſt. Primus ſervus eſt, & timet ſibi, ſecundus mercenarius eſt & cupit ſibi, tertius filius, & defert Patri. Itaque, & qui timet, & qui cupit, uterque pro ſe agunt: ſola, quæ in filio eſt charitas, non quærit, quæ ſua ſunt. Quamobrem puto de illa dictum: lex Domini immaculata* CONVERTENS *animas, quæ ſola videlicet ſit, quæ ab amore ſui & mundi avertere poſſit animum. Nec timor quippe, nec amor privatus* CONVERTIT *animam --- Charitas verò* CONVERTIT *animas, quas facit & voluntarias.*

Tertiò. Juxta Authorem libri de vera & falſâ pœnitentia, *vertitur à peccato, qui iam vult dimittere peccatum:* Convertitur, *qui iam totus & omninò vertitur, qui iam non tantùm* POENAS *non timet, ſed ad bonum Deum contendere feſtinat.* Ex quo loco antiqui Scholaſtici paſſim colligunt, quod ad converſionem cordis ad Deum, requiratur affectus alicujus charitatis in Deum. C.7. tomò 4. Aug p. 516.

§. III. *Vera ratio præmiſſa doctrina ex eo petita, quod in amore concupiſcentiæ, homo potiùs ſeipſum habeat pro ſcopo, quàm Deum, ac proindè potiùs convertatur ad ſeipſum, quàm ad Deum.*

Quartò. Qui non diligit Deum amore benevolentiæ, non convertitur ad Deum, ſed ad ſeipſum. Quæro enim in quo affectus doloris ultimò conquieſcat? Si in Deo, quomodò niſi per affectum benevolentiæ? Eſt enim dilectio Dei propter ſe & non propter aliud: ſi in creatura ultimò conquieſcat, ergo jam non convertitur ad Deum, ſed ad creaturam: ad illud enim convertitur in quo ultimò conquieſcit, ſicut ſagitta ad illam partem convertitur, in qua conquieſcit, & ad quam ultimò reflectitur. Pro quo

Nota, quod in amore concupiſcentiæ, hominis affectus ad ſeipſũ velut

quemdam ſcopum reflectatur & quodammodò relabatur. Piè & eleganter id explicat Joannes Rusbrochius: *Quicumque*, inquit, *tam inordinatè ſui detinentur amore, ut Deo ſervire nolint, niſi privati lucri ſui, aut propriæ mercedis cauſâ, iſti omnes à Deo ſe disiungunt ac ſeparant, ſeipſos minimè liberos, & in quadam proprietate retinent: quippe, qui ſeſe in cunctis ſuis actionibus ſpectant & PRO SCOPO habent. Enim verò cunctis precibus & bonis actibus ſuis vel temporalia, vel æterna aucupantur bona, quæ ſui dumtaxat boni & utilitatis gratiâ expetunt. Huius generis homines ad ſeipſos REFLECTUNTUR & afficiuntur. Sicq; fit ut ſemper ſibi ipſis ſoli maneant. Deficit namque eis vera charitas, quæ eos tum Deo, tum omnibus amicis & charis eius coniungeret ac uniret. Et quamvis videantur legem ſervare, ac Præcepta Dei & Eccleſiæ, charitatis tamen legem non obſervant, quandoquidem quidquid agunt ſolâ faciant neceſſitate adacti, non amore permoti.*

L. 3. c. 6. pag. 5. 6.

Similia ſcribit pius Author Rodericus ad illa verba S. Ignatij, *omnes* RECTAM HABERE INTENTIONEM *ſtudeant, non ſolùm circa vitæ ſuæ ſtatum, verum etiam circa res particulares, omnes id ſemper in eis ſyncerè ſpectantes, ut ſerviant, & placeant Divinæ bonitati* PROPTER SE IPSAM, *& propter* CHARITATEM *& eximia beneficia, quibus prævenit nos potiùs, quàm ob timorem pœnarum, vel ſpem præmiorum.* Quibus verbis ſubijcit Rodericus: *Hic verus eſt amor charitatis; alia verò omnia aliud non ſunt quàm quærere & amare nos ipſos.* Probatque ulteriùs, quod amare ſolo amore concupiſcentiæ, *non tam eſt amicum amare, quàm teipſum & proprium emolumentum & utilitatem. Sicut panem & vinum amore concupiſcentiæ amare te dicimus, quia non tam ea amas propter ipſa, quam propter te & in rem tuam. Atque hoc eſt amare teipſum. Hoc modo porrò Deum amant, & ſerviunt, qui illi aut timore pœnarum, aut ſpe præmij dandi ſerviunt.*

Ex quibus colligitur vera ratio cur amor quo Deum diligimus amore ſolius concupiſcentiæ, non ſit vera cordis ad Deum converſio, ſed potiùs ad nos ipſos, quia in amore concupiſcentiæ, homo ſeipſum ſpectat, & pro ſcopo habet, ad ſeipſum reflectitur, non ſervit Divinæ bonitati propter ſeipſam, quærit & amat ſeipſum, nec tam ad Deum convertitur, quàm ad ſeipſum, propriumque emolumentum & utilitatem.

Cùmque §. 1. probatum fuerit, quod ad ſalutarem pœnitentiam requiratur vera converſio cordis ad Deum, rectè infertur, quod ad ſalutarem pœnitentiam requiratur verus amor in Deum benevolentiæ, ac propterea quod Attritio ſervilis non ſufficiat.

ARGUMENTUM SEPTIMUM.

Fuit QUOVIS TEMPORE *ad impetrandam veniam peccatorum Contritionis motus neceſſarius: ſed motus Contritionis aliquam Dei propter ſe dilectionem requirit. Ergo.* Trid ſeſſ. 14 c 4.

§. 1. *Probatur quod vera & realis Contritio requiratur etiam cum ſuſceptione Sacramenti.*

QUidam apertè negant, quod ad impetrandam veniam peccatorum cum Sacramento neceſſaria ſit vera & realis Contritio: quę ſolutio non diſplicet Melchiori Cano, nam *reſpondetur*, inquit, *quod Contritio ponitur pars Sacramenti, quia eſt certa & indubitata materia. Quod autem Attritio ſufficiat, quamvis verum ſit, non eſt tamen, adeò certum & indubitatum, & ideò Concilium Florentinum, communiſq; ſententia tenens certum, relinquens incertum, ponit Contritionem partem eſſe huius Sacramenti.* Relect. 5. de pœnit. pag. 80.

Sed contrà PRIMÒ: Concilium Tridentinum non tantùm dicit Contritionem eſſe partem Sacramenti, ſed inſuper, quod Contritionis motus *quovis tempore fuerit neceſſarius*: quod falſum erit ſi detur caſus in quo Contritionis motus non ſit neceſſarius.

Neque dici poteſt, quod agat de neceſſitate Contritionis ſine Sacramento, quia expreſsè agit de ſuſcipiendo Sacramento, ſubijcit enim: *Et in homine poſt Baptiſmum lapſo ità demùm præparat ad remiſſionem peccatorum, ſi cum fiducia Divinæ miſericordiæ & voto præſtandi reliqua coniunctus ſit, quæ ad ritè ſuſcipiendum* HOC SACRAMENTUM *requiruntur.*

Et infrà dicit quod *Contritio aliquando charitate perfecta ſit, hominemq; Deo reconciliet priuſquam* SACRAMENTUM *actu ſuſcipiatur.* Ergo agit etiam de Contritione cum qua Sacramentũ actu ſuſcipitur.

SECUNDÒ. Tridentinum cap. 3. dicit, quod Contritio, Confeſſio, & ſatisfactio *in Pœnitente ad* INTEGRITATEM SACRAMENTI, *ad plenam & perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei* INSTITUTIONE REQUIRUNTUR. Ergo Tridentinum non tantùm vult Contritionem eſſe partem certam & indubitatam, ſed etiam ex Dei inſtitutione requiſitam.

TERTIÒ. Tridentinum Canone 4. dicit Anathema, *ſi quis negaverit ad integram & perfectam peccatorum remiſſionem* REQUIRI *tres actus Pœnitentiæ, videlicet* CONTRITIONEM, *Confeſſionem, & ſatisfactionem.* Ergo &c.

QUARTÒ. Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 14. docet Chriſtiani hominis pœnitentiâ contineri *cor contritum*. Ergo cordis Contritio neceſſariò requiritur ad Chriſtiani hominis pœnitentiam.

QUINTÒ. Eccleſiaſtici Scriptores unanimi conſenſu tradunt tres eſſe Pœnitentiæ partes, Contritionem, Confeſſionem & Satisfactionem, quibus corde, ore, & opere nobis ad Deum redeundum eſt, ſicut corde, ore, & opere per peccatum à Deo deflectimus. *Quæ equidem res adeò evidens, & clara, totq; teſtimonijs ab alijs comprobata, ut mirum ſit aliquem hominem potuiſſe inveniri, qui tanta luci ſuas tenebras offundere*

Ad art 12. Conf. Auguſtan. *ſit auſus*, inquit Andreas Fabricius Leodius, Pij V. per ſeptennium Orator, Ill. Principum Alberti & Erneſti ejus filij, Comitum Palatinorum Rheni, ac utriuſque Bavariæ Ducum, Conſiliarius, ab ijſdem donatus ampliſſimâ Præpoſiturâ Veteris Oetingę, cùm anteà *Philoſophiā, & Theologiam Lovanij ad* S. GERTRUDEM *docuiſſet*, Teſte Miræo.

Addit idem Fabricius, quod *Confeſſionis* Auguſtanæ *architectus, coactus fuerit, vel invitus, quod priùs evomuerat, reſorbere, propriâq; manu eodem anno, quo ſuas blaſphemias Statibus Imperij obtulit, conſignare, tres eſſe Pœnitentiæ partes, Contritionem, Confeſſionem & ſatisfactionem.*

§. II. *Ex ipſo Tridentino probatur, quod Contritio, de qua agitur debeat oriri ex affectu benevolentiæ in Deum.*

QUod autem Contritio de qua agit Tridentinum debeat oriri ex aliquo benevolentiæ in Deum affectu, ſaltem charitatis initialis, ex ipſo Tridentino probari poteſt.

PRIMÒ. Contritio, de qua Tridentinum, eſt *animi dolor & deteſtatio de peccato commiſſo*. Quæ quidem deteſtatio, ut ibidem poſteà habetur debet eſſe *ingens*: ſed dolor & deteſtatio de peccato commiſſo eſt actus amoris benevolentiæ, ſeu charitatis initialis, nam juxta D.

1. 2. q. 113. art. 5. ad 1. Thomam *ad eamdem virtutem pertinet proſequi unum oppoſitorum, & refugere aliud: & ideò ſicut ad* CHARITATEM *pertinet diligere Deum, ità etiam* DETESTARI *peccata per qua anima ſeparatur à Deo.*

Et articulò 7. ad 2. *Propter hoc homo* DETESTATUR *peccatum, quia eſt contra Deum cui vult* INHÆRERE (utique per amorem) *& ideò liberum arbitrium in iuſtificatione impij, ſimul deteſtatur peccatum, & convertit ſe ad Deum, ſicut etiam corpus ſimul recedendo ab uno loco, accedit ad alium.*

Ratio autem hujus doctrinæ eſt, quod ille, qui dolet propter pœnas inferni, propriè loquendo non doleat de ipſo peccato, ſaltem prout peccatum eſt, ſed de effectu peccati: ſicut fur quando dolet de pec-

peccato propter patibulum, propriè loquendo non dolet de furto, prout eſt peccatum contra legem Reipublicæ, ſed de effectu furti, ſcilicet ſuſpendio.

Secundò. Contritio de qua Tridentinum, debet eſſe *cum propoſito non peccandi de cætero*: atqui *propoſitum* non peccandi de cætero, ſeu *vitandi peccata, propriè actus eſt charitatis* (ſaltem initialis) prout agnoſcit & concedit Vegæ Bellarminus. Ergo. L. 2 de pænit. c. 7.

Tertiò. Contritio continet *odium vitæ veteris*, ſeu ut infrà ſubjungitur: *Vehemens quoddam anteactæ vitæ odium*, vel ut habetur ſeſſ. 6. cap. 6. *odium aliquod adversùs peccata*, ſed odium peccatorum pertinet ad aliquam ſaltem initialem charitatem, juxta quod ſcribit Angelicus Doctor: *Pœnitentia eſt cum fide Paſſionis Chriſti, per quam juſtificamur à peccatis, & cum ſpe veniæ & cum odio vitiorum, quod pertinet ad* charitatem. Ergo. 3. p. q. 85. a. 3. ad 4.

Eamdem doctrinam approbare videtur P. Vaſquez ità ſcribens: *Placet ego mihi cum Caietano in hoc articulo aſſerere, odium peccati, quod in expiatione illius intervenit non eſſe alterius virtutis, quàm Charitatis, & ſic conſideratur, ut eſt contra Deum, qui ſummè placet.* Et infrà: *Hanc ſententiam Caietani quoad dolorem, quod ſit charitatis actus ſequitur Scotus in 4. d. 14. quæſt. 2. §. primus articulus --- & Gabriel in eadem Diſt. q. 1. a. 3.* Ubi vides non ſolius Patris Vaſquez, ſed etiam Cajetani, Scoti, & Gabrielis authoritate eamdem doctrinam fulciri. Quæſt 85. art. 2 n. 38. p. 56.

Quartò. Tridentinum probat motum Contritionis neceſſarium eſſe, ijs Scripturæ locis, quæ non poſſunt niſi cum aliquo benevolo in Deum affectu veritatem obtinere.

Talis eſt hic locus Ezechielis: *Projicite à vobis omnes iniquitates veſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis cor novum & Spiritum novum.* Quis enim dixerit, quod ille, qui ſolo timore pœnæ à peccato abſtinet, proijciat à ſe omnes iniquitates ſuas, ſibique faciat cor novum & Spiritum novum?

Quod ut magis conſtet: Rogo, an Judæi, qui ſolo timore pœnæ à peccato abſtinebant, iniquitates ſuas à ſe proijcerent? Rogo, an haberent cor novum & Spiritum novum? Rogo, an in novitate vitæ, an in vetuſtate literæ ambularent?

Et verò, quid eſt aliud habere cor novum & Spiritum novum, quàm pertinere ad legem novi Teſtamenti? Pertinere autem ad legem novi Teſtamenti, quid eſt aliud, quàm habere ignem amoris, quem venit in terras mittere Author novi Teſtamenti? Eſt enim inter utrumque Teſtamentum ea differentia, quod vetus ſit timoris, & novum amoris. Hinc D. Thomas ad cap. 4. Matthæi: *Doctrina Chriſti dici-*

dicitur novum Teſtamentum --- quia vetus lex ſimul cum promiſſione habebat comminationem. Et hoc ideò eſt, quia vetus erat lex timoris: nova verò amoris. Auguſtinus Brevis differentia, TIMOR & AMOR.

Et 2. 2. q. 108. art. 1. ad 3. *Lex enim Evangelij lex amoris eſt, ideò illis, qui ex amore bonum operantur (qui ſoli propriè ad Evangelium pertinent) non eſt timor incutiendus per pœnas, ſed ſolùm illis, qui ex amore non moventur ad bonum, qui etſi numero ſint de Eccleſia, non tamen de merito.*

Et 1. 2. quæſt. 107. art. 1. ad 2. *Lex vetus dicitur cohibere manum, non animum, quia, qui timore pœnæ ab aliquo peccato abſtinet, non ſimpliciter eius voluntas à peccato recedit, ſicut recedit voluntas eius, qui amore iuſtitiæ abſtinet à peccato, & propter hoc lex* NOVA, *quæ eſt lex* AMORIS, *dicitur animum cohibere.*

Deindè, ut ad Tridentinum revertar, quod Contritio debeat procedere ex benevolo in Deum affectu, ſatis inſinuant Sanctorum clamores, de quibus Tridentinum: *Tibi ſoli peccavi & malum coram te feci. Laboravi in gemitu meo; lavabo per ſingulas noctes lectum meum: recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ* &c. Siquidem nemini perſuadebitur, quod illi Sanctorum clamores ex ſolius pœnæ timore originem duxerint, & non potiùs ex aliquo benevolo in Deum affectu.

ARGUMENTUM OCTAVUM.

Trid. ſeſſ. 14. c. 4. *Attritio illa demùm ſufficit cum Sacramento Pœnitentiæ*, SI VOLUNTATEM PECCANDI EXCLUDAT: *ſed Attritio ſervilis voluntatem peccandi non excludit. Ergo non ſufficit cum Sacramento Pœnitentiæ.*

HActenùs ſine ullo offendiculo progreſſi ſumus in Tridentino, & argumenta, nî fallor, efficacia ex eodẽ deprompſimus: nunc verò pervenimus ad illum locum Tridentini, in quo crucem prætenſæ amoris Divini neceſſitati fixam eſſe nonnullis videri poſſet: ſpero tamen eodem amore, cujus neceſſitatem & cauſam propugnamus, adjuvante, crucem illam in palmam & laurum convertendam, ſicut converſa fuit illa, in qua pependit fons omnis amoris JESUS. Quod priuſquàm fiat, nonnulla erunt præmittenda.

§. I. *Oſtenditur quod Tridentinum verbis illis:* SI VOLUNTATEM PECCANDI EXCLUDAT: *non loquatur de excluſione merè negativa, ſed poſitiva.*

Pag. 171. PRobat hoc eleganter P. Franciſcus Suarez in 3. p. diſput. 20. ſect. 2. *Concilium Tridentinum*, inquit, *expreſsè requirit Attritionem,*

quæ

qua voluntatem peccandi excludat, non NEGATIVE *tantùm per ſolam ceſſationem à tali voluntate, hoc enim modo qualibet cogitatio alterius rei voluntatem peccandi excludit: ſed* POSITIVE, *per formalem, aut virtualem repugnantiam, veramq́; mutationem voluntatis diſſentientis peccato, & conſentientis gratiæ Dei.*

Doctrinam Patris Suarez approbat Reginaldus de prudentia Confeſſarij ſectione 2. capite 4. dicens: *Iuxta Concilium Tridentinum ſeſſione 14. cap. 4. ad validitatem* (Sacramenti Pœnitentiæ) *requiritur ſaltem Attritio, quæ voluntatem peccandi excludit per propoſitum ſcilicet non peccandi de cætero, quod eidem voluntati repugnet poſitivè --- non autem per nudam ceſſationem ab ipſa voluntate peccandi* NEGATIVE *tantùm ei repugnantem, neque ſufficientem ad eliminationem peccati mortalis ab anima, in qua ipſum cum tali ceſſatione perſeverare nihil obſtat.*

Cujus doctrinæ ratio ulterior in promptu eſt, quod excludere aliquid *negativè*, non ſit verè excludere: hinc hoſtis non dicitur excluſus mœnibus, qui non intrat mœnia,& nonniſi negativè mœnibus excluditur, ſi poſſit mœnia accedere, quamvis actu & de facto mœnia non accedat.

§. II. *Quid ſit, excludere poſitivè voluntatem peccandi?*

NOn poteſt commodiùs res illa declarari, quàm exemplo jam allegato. Quid enim eſt hoſtem poſitivè mœnibus excludere? Hoc nimirùm: hoſtem arceri & prohiberi à mœnium acceſſu, ità ut repugnet hoſtem ad mœnia penetrare: quod ſi enim vel minima rima patefaciat hoſti ad mœnia ingreſſum, nemo dixerit hoſtem à mœnibus excluſum, eſto contingat hoſtem per illam rimam ad mœnia non penetrare.

Quapropter eodem pacto dicimus, voluntatem peccandi, quæ eſt hoſtis animæ noſtræ, tum demùm ab anima excludi, quando arcetur & prohibetur ab acceſſu animæ, ità ut repugnet voluntatem peccandi ſtante præſenti animæ conſtitutione, ad animam uſque pervenire: quod ſi enim voluntati peccandi, vel minimus ad animam pateat acceſſus, dici non poterit voluntatem peccandi ab anima excludi, eſto voluntas peccandi per patentem acceſſum ad animam non tranſeat.

Debet ergo reperiri poſitiva repugnantia & incompatibilitas cum voluntate peccandi, ut voluntas peccandi poſitivè dicatur excludi, Diſp.6.q.6.
id eſt, ut benè explicat Tannerus: *Cum quo voluntas peccandi ſimul eſſe* dub.4 n.84
non poſſit.

3.p.diſp.20 ſect.4.p. 276. includat, ſed etiam *abſolutam voluntatem non peccandi de cætero*, quia velleitas poteſt eſſe ſimul cum voluntate peccandi: *Sumitur*, inquit, *ex eodem loco Concilij Tridentini dicentis talem eſſe neceſſarium dolorem, qui* VOLUNTATEM PECCANDI EXCLUDAT, *id eſt*, CUM QUO VOLUNTAS PECCANDI SIMUL ESSE REPUGNET: *alioquin, quamvis contingat hominem habere dolorem, & non habere actualem voluntatem peccandi, ſi tamen dolor talis non eſt, ut ex ſe non repugnet ſimul eſſe cum tali voluntate reverà non eſt dolor, qui excludit illam voluntatem, ſed aliundè contingit illâ carere. At verò quoties diſplicentia de peccato talis eſt, ut ex ſe habeat adiunctam ſolam velleitatem non peccandi, quantum eſt ex ſe non excludit voluntatem peccandi, quia voluntas peccandi & velleitas non peccandi, optimè poſſunt eſſe ſimul: ergo* &c.

Ex quibus verbis conſtat non eſſe firmam probationem illorum, qui ſic diſputant: *Attritio ſervilis poteſt eſſe ſine voluntate peccandi, ergo excludit voluntatem peccandi.* Quidquid enim ſit de veritate antecedentis propoſitionis, de qua in præſenti nihil diſputo, certum eſt nullam eſſe conſequentiam, ſicut in exemplo allegato non rectè infertur: *Velleitas non peccandi poteſt eſſe ſine voluntate peccandi, ergo excludit voluntatem peccandi*: quia voluntas peccandi, & velleitas non peccandi (idem dic de Attritione ſervili) optimè poſſunt eſſe ſimul.

Quod ipſum innumeris exemplis declarari poteſt: ſiquidem peccatum veniale poteſt eſſe ſine charitate, nec tamen propterea excludit charitatem. Item: fides poteſt eſſe ſine ſpe, nec tamen propterea ſpem excludit. Item albedo poteſt eſſe in lacte ſine dulcedine, nec tamen propterea dulcedinem excludit. Quorum omnium ratio eſt, quod ſe mutuò in eodem ſubjecto tolerent, poſſintque ſimul eſſe, peccatum veniale cum charitate, fides cum ſpe, & albedo cum dulcedine.

E contrariò: peccatum mortale excludit charitatem, fides infidelitatem, ſpes deſperationem, albedo nigredinem, quia ſe mutuò in eodem ſubjecto non tolerant, neque poſſunt ſimul eſſe peccatum mortale cum charitate, fides cum infidelitate, ſpes cum deſperatione, & albedo cum nigredine.

§. III. *Explicatur argumentum ſuprà poſitum.*

EX dictis lubet ab ipſo Adverſariorum Achille arma mutuari & ità argumentari: Attritio ſalutaris debet poſitivè excludere voluntatem peccandi, ſaltem mortaliter, de qua voluntate hîc agimus: ſed Attritio ſervilis, quæ ex ſolo timore pœnæ naſcitur, non excludit poſitivè voluntatem peccandi. Ergo.

Pri-

Primam propoſitionem §. 1. confirmavimus, ſupereſt, ut & alteram propoſitionem hîc comprobemus.

PRIMÒ itàque probatur. Quod excludit poſitivè voluntatem peccandi, debet eſſe tale cum quo voluntas peccandi ſimul eſſe non poſſit, prout §. 2. ex Patre Tannero & Suarez didicimus, ſed cum Attritione ſervili ſimul eſſe poteſt voluntas peccandi: quid enim vetat aliquem ſerviliter atteri, & nihilominùs velle peccare?

Quod ut meliùs intelligas, demus (quod plerifque arridet hoc tempore) Attritionem ſervilem eſſe actum ſpei Theologicæ, peto quid repugnet voluntatem peccandi eodem corde morari, cum actu ſpei? Quid vetat aliquem ſperare, & nihilominùs mortaliter delinquere? Fides infidelitatem, temperantia intemperantiá, caſtitas luxuriam, humilitas ſuperbiam, liberalitas avaritiam &c. eodem corde morari non patitur: verùm poteſt quis ſimul eſſe fidelis & intemperans: caſtus & ſuperbus: humilis & avarus: nulla eſt illarum virtutum particularium, quæ omnia vitia pervagetur, & à conſortio ſuo excludat Quin igitur idem aſſerimus de ſpe Theologica, quod illa quidem ſecum in eodem corde morari non patiatur deſperationem & præſumptionem, nequaquam tamen à conſortio ſuo excludat intemperantiam, aliaque vitia prorsùs diſparata?

Et confirmatur 1. quia ſi actus ſpei Theologicæ poſitivè excluderet voluntatem peccandi, nunquam poſſet eſſe cum voluntate peccandi: Jam verò certiſſimum eſt, quod actus ſpei, poſſit eſſe cum voluntate peccandi, etiam mortaliter: aliàs enim ſequeretur in peccatore non manere ſpem, quod jure meritiſſimo cenſet *errorem* P. Franciſcus Suarez. Diſp. 1. de ſpe, ſect. 3.

Adferri etiam poteſt, quod ſcribit Franciſcus Amicus: *Spem quoad actum poſſe à peccatore elici, & CUM QUOVIS PECCATO STARE, præterquàm cum oppoſito deſperationis & hæreſis definit in eodem Tridentino* ſeſſ. 6. c. 6. & 7. *ubi inter actus, quibus peccator ad iuſtificationem ſe diſponit connumerat ſpem.* Certè ſi actus ſpei *cum quovis peccato ſtare poteſt*, ergo non excludit poſitivè quodvis peccatum mortale, de quo eſt ſermo. Diſp. 21. de ſpe ſect. 2. n. 18.

Confirmatur 2. actus fidei, etiam intenſiſſimus, non excludit poſitivè voluntatem peccandi, ergo nec actus ſolius ſpei.

SECUNDÒ. Amor ſuî ipſius, quo quis proprium diligit commodum, non excludit poſitivè voluntatem peccandi, quandoquidem amor ſuî planè diſparatè ſeſe habeat ad odium Dei, & poſſit aliquis intenſiſſimè ſeipſum diligere, & nihilominùs odio Deum habere, ac per conſequens mortaliter peccare: ergo Attritio ſervilis, quæ ex

amore proprij commodi naſcitur, non excludit poſitivè voluntatem peccandi: neq; enim poteſt magis peccatum excludere, quàm cauſa ex qua naſcitur & cujus motivo innititur, & naturam & indolem refert.

TERTIÒ. Quæritur, quid repugnet, ſimul cum amore ſuî ipſius in eadem anima conciliari odium Legiſlatoris? Proclive enim eſt de proprio damno ſatagenti, illum odiſſe, à quo damnum pateris.

Undè illud vulgare: *quem metuit, quiſque perire cupit.*

QUARTÒ. Quamvis timor gehennæ ſit bonus & utilis, tamen non excludit poſitivè voluntatem peccandi. Notum eſt illud Auguſtini: *Deſiderium peccandi non* EXTINGUITUR, *niſi contrario deſiderio rectè faciendi, ubi fides per dilectionem operatur.*

L. 2. cont. Adverſ legis c. 7.

Conſonat Ambroſius libro 8. in Lucam: *Infirmus enim cuſtos diuturnitatis eſt timor: pudor autem bonus Magiſter officij. Qui enim metuit, reprimitur,* NON EMENDATUR.

Cap. 17.

Et Gregorius Magnus in cap. 27. Job. *Sancta*, inquit, *Eccleſia ſimplicitatis ſuæ & rectitudinis vias timore inchoat, ſed charitate conſummat, cui tunc eſt* FUNDITÙS A MALO RECEDERE, *cùm ex amore Dei cœperit iam nolle peccare. Cùm verò adhuc timore bona agit à malo* PENITUS *non receſſit.*

Prætereo innumera alia, quæ hîc congerere poſſem, ſanctorum Patrum teſtimonia: tamen Angelici Doctoris teſtimonium ad rem præſentem explicandam accommodatiſſimum prçterire non poſſum. *Timor ſervilis*, inquit, *non eſt numerandus inter ſeptem dona Spiritus ſancti, licet ſit à Spiritu ſancto. Quia, ut Auguſtinus dicit in libro de natura & gratia* POTEST HABERE ANNEXAM VOLUNTATEM PECCANDI.

2. 2. q. 19. art. 9.

Notanda illa verba: *Poteſt habere annexam voluntatem peccandi.* Quidquid enim ſit de veritate doctrinæ, quæ tradit timori ſervili ſemper annexam eſſe voluntatem peccandi, nobis tamen in præſenti ſufficit, quod poſſit habere annexam voluntatem peccandi. Quo ſenſu intelligo, quod ſcribit D. Bonaventura, in illo, qui per timorem ſervilem à peccatorum perpetratione ceſſat *voluntatem peccandi manere* IN HABITU ET RADICE, quia nihil habet, quod contrarietur & reſiſtat voluntati peccandi.

In 3. d. 34. q. 1. n. 65.

Simile eſt, quod habet Driedo de captivitate: *Qui ſolo metu gehennæ ignis coercet ſe ab opere malo, Præceptum odit ſecundùm amorem quemdam* HABITUALEM, *ſeu* RADICEM *intùs latentem, nondùm renovatus ſpiritu amoris Iuſtitiæ.* Dicitur enim talis habitualiter odiſſe præceptum, quia, quamdiu amore Dei deſtituitur nihil habet, quod contrarietur, & repugnet odio Dei præcipientis.

C. 2. tract. 4. parte 7.

Ex quibus manifeſtum eſſe exiſtimo timorem ſervilem ſecum pati vo-

voluntatem peccandi, ac proindè illam non excludere, cùmque Attritio ſervilis eodem pede metienda ſit, conſequens eſt, quod Attritio ſervilis non excludat voluntatem peccandi.

§. IV. *Proponitur quædam circa prædicta difficultas.*

NOnnulli magis ex ingenio, quàm ex vero difficultatem nobis cient, ſic argutantes:

Actus proprius ſpei eſt intentio, ſeu voluntas efficax beatitudinis: ſed talis intentio poſitivè excludit voluntatem peccandi mortaliter: nam, qui efficaciter intendit beatitudinem non poteſt illud velle committere per quod ſcit ſe beatitudinem amiſſurum. Ergo.

Similis notæ eſt hoc argumentum: *Impoſſibile eſt pœnas efficaciter fugientem amare peccatum ob quod ſe novit illas incurrere. Ergo impoſſibile eſt, quod voluntas peccandi conſiſtat cum timore & Attritione ſervili, quæ eſt efficax fuga pœnæ.*

Utrumque hoc argumentum ludit in æquivocatione vocis *efficax*, quâ patefactâ apparebit, quàm ſit nullum & inefficax.

Quæro enim, quo ſenſu ſpes dicatur efficax intentio beatitudinis, & timor, efficax ſuga pœnæ? An fortè, quia ſpes efficaciter beatitudinem obtinet, & timor gehennam declinat? Hoc ſi dixeris, quid ſupereſt, niſi ut omnes qui ſperant beatitudinem, & timent gehennam, etiam ſine Sacramento beatitudinem obtineant, & declinent gehennam? Quid? Quod Judæi hâc ratione ſolius ſpei & timoris præſidio beatitudinem obtinere, & gehennam declinare potuerint? Quæ omnia perabſurda ſunt. Quare non eſt dubitandum, quin hîc lateat aliqua æquivocationis nebula, quæ ut tollatur, ſit,

§. V. *Quotuplex ſit voluntas efficax?*

VOluntas aliqua poteſt varijs modis dici efficax: & quidem voluntas illa ordinariè dicitur efficax, quæ efficit illud, quod per modum finis intendit, eò quod aſſumat media ex ſe omninò efficacia: poteſtque dici voluntas *efficax quoad effectum.* Talis eſt voluntas Divina, per quam Deus *omnia quæcumque voluit fecit.*

Et in hac ſignificatione falſiſſimum eſt, quod actus proprius ſpei ſit intentio, ſeu voluntas efficax beatitudinis (& idem dic de timore) plurimi enim ſperant in quibus ſpes beatitudinem non efficit, uti conſtat experientiâ. Undè hoc ſenſu ſola illa ſpes dicitur voluntas efficax beatitudinis, de qua ſcriptum eſt ad Romanos 5. *Spes autem*

non

non confundit, quia Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.

Alio ſenſu voluntas aliqua dicitur efficax, quia non eſt ſimplex rei complacentia, ſeu velleitas, ſed inſuper eſt quædam inclinatio potentiæ ad conatum, ſeu executionem faciendam circa conſecutionem rei volitæ.

Declaratur. Infirmus, qui nullam prorsùs habet ſpem ſanitatis, habet ſimplicem complacentiam in ſanitate, quia complacentia illa non inclinat ipſum, ut conetur obtinere ſanitatem.

At verò infirmus, qui putat ſanitatem ſibi poſſibilem habet voluntatem efficacem ſanitatis, quia in vim iſtius voluntatis conatur ſanitatem conſequi,& executioni mandare.

In hac poſtrema ſignificatione omnis illa voluntas dicitur efficax, quæ non eſt ſimplex rei complacentia,ſive aſſequatur id quod deſiderat, ſive non, poteſtque dici voluntas *efficax quoad conatum:* quia etſi rem intentam non efficiat, ſaltem conatur (quamvis ſubindè nimis languidè)& cogitat rem illam efficere, & executioni mandare.

1.2. diſp. 42 c.3.p. 346. Hæc acceptio vocis, *voluntas efficax*, traditur eleganter à P. Gabriele Vaſquez his verbis: *Obſervandum eſt duplicem eſſe affectum voluntatis, unus eſt qui tendit in rem non tantùm ſecundùm ſe, ſed prout acquirendam & executioni mandandam, & hic affectus dicitur* EFFICAX VOLUNTAS, *eò quod feratur in rem efficiendam & effectu ipſo conſequendam: quod ſi quis interdùm non exequatur id quod deſiderat, ſatis eſt ad id* CONARI *ex parte ſua, ut dicatur id deſiderare. Alter affectus voluntatis eſt cuiuſdam ſolius complacentiæ de re cogitata ſecundùm ſe, & hic dicitur inefficax voluntas: neque enim omnia, quæ nobis ſecundùm ſe conſiderata placent opere ipſo exequi deſideramus & contendimus. Dicitur etiam hæc voluntas ſolius complacentiæ, ſimplex affectus, quia fertur in rem ſimpliciter, hoc eſt ſecundùm ſe, non in executione conſideratam.*

Et infrà: *Nam voluntas ſimplex eſt, quæ naſcitur ex re abſque ulla cogitatione faciendi illam, vel conſequendi: efficax verò illa eſt, quæ ex conſideratione ità tendit in rem, ut opere velit exequi: debet etiam cenſeri* EFFICAX *illa, quæ reverà tendit in rem cum affectu, etiamſi ratione alicuius periculi, aut circumſtantiæ ab ea* RETRAHATUR.

Diſp.111. c.3.n.12. p.370. Hunc modum diſtinguendi inter voluntatem efficacem & inefficacem plerique Interpretes D. Thomæ ad articulum 5. quæſtionis 13. in prima ſecundæ poſteà ſecuti ſunt, inter quos Puteanus noſter, *Actus ille*, inquit, *dicitur inefficax, qui elicitur à potentia tendendo in obiectum, non cogitando de aſſecutione huiuſmodi obiecti: efficax verò qui cogitat de obiecto conſequendo.*

§. VI.

§. VI. *Reſpondetur difficultati propoſita.*

Non erit difficile, beneficio ac luce diſtinctionis jam explicatæ, argumento propoſito reſpondere. Quando enim dicitur, quod *actus proprius Spei ſit voluntas efficax beatitudinis*, diſtinguendum eſt: vel enim ſermo eſt de voluntate efficaci quoad effectum: & negandum eſt (plurimi enim ſperant, qui non aſſumunt media, ad beatitudinem efficiendam omninò efficacia) vel ſermo eſt de voluntate efficaci quoad aliquem conatum, ſeu, ut loquitur D. Thomas quoad aliquem *motum* in beatitudinem: & concedendum eſt. Verùm conſtanter negari debet indè conſequens eſſe; quod ille qui hoc ſenſu vult efficaciter beatitudinem, non poſſit ex infirmitate, vel conatu non ſatis pleno velle illud committere, quo ſcit ſe beatitudinem amittere. 1.2.q.17. a. 3.

Me ſilente veritatem illam loquuntur peccatores, qui non ſimplici nec merè otioſâ velleitate per actum ſpei moventur in beatitudinem, quamvis verſentur in affectu peccati mortalis.

Juvabit hac de re Patrem Coninck audire, qui in ſuo tractatu de virtute Spei pulchrè oſtendit, non eſſe neceſſarium ad Spem, *ut voluntas modo* INFALLIBILI *proſequatur finem, aſſumendo ad hunc obtinendum* MEDIA EX SE OMNINÒ EFFICACIA, *iiſq; modo infallibili de facto utendo.* Quod ità declarat: *Nam multi Catholici incidunt in gravia peccata & in iis quandoque vitam finiunt, qui tamen uſque ad extremum retinent veram ſpem, ſaltem habitualem, & ſæpè eliciunt* ACTUALEM, *quia* SPERANT *per gratiam Dei, qua iis non deeſt, à peccatis converti; & ità beatitudinem obtinere, per media ad hoc ordinata, & quidem cum* VERO *ſæpè ac* SERIO PROPOSITO *amplectendi ea media: ſed cuius effectus propter mutabilitatem voluntatis, exurgentes tentationes, ac ſæcularia deſideria impeditur, atque ità mediis ad ſalutem neceſſariis malè utuntur, eaq; ex parte omninò negligunt.* Diſp. 19. dub. 7. n. 96

Conſtat ergo ex hoc diſcurſu, quod actus Spei, non dicatur voluntas efficax, quod excludat peccatū mortale, per quod beatitudo amittitur: ſed longè diverſo ſenſu, quia continet verum conatum & ſæpè verum ac ſerium propoſitum amplectendi media ad beatitudinem obtinendam efficacia, quamvis non ſemper amplectatur.

At numquid ſubindè ſaltem amplectitur iſtiuſmodi media? Fateor, ſed tùm demùm, quando peccator non tantùm ad conſiderandam Dei miſericordiam in ſpem erigitur, ſed inſuper Deum tamquam omnis Juſtitiæ fontem benevolo affectu diligere incipit. Cùm enim inter

media ad beatitudinem obtinendam efficacia, ſit ipſa Dei propter ſe dilectio, quandoque contingit, ut Spes medium illud aſſumat, & voluntatem peccandi hâc ratione excludat. Verùm nunquam probabitur, quod Spes non accerſito benevolæ dilectionis ſubſidio poſſit ſe ſolâ præexiſtentem peccandi voluntatem excludere.

At inquies & ad ravim uſque repetes: quomodò ergo Spes dicitur voluntas efficax?

Diſp.1.de Spe ſect.3. Reſpondebo ex R.P. Franciſco Suarez, quia non habet ſe per modum actus imperfecti, ſive per modum velleitatis & ſimplicis complacentiæ. In hoc enim deſiderium differt à Spe, quod *deſiderium dicitur omnis appetitus boni abſentis, ſive ſit per modum actus perfecti & efficacis, ſive* IMPERFECTI *per modum* VELLEITATIS--- *Spes verò imprimis ſignificat actum perfectum per modum voluntatis efficacis.* Quare vocabulum *efficax* non excludit niſi ſimplicem & otioſam velleitatem, quæ nullum conatum vel motum in beatitudinem continet.

Quæ autem dicta ſunt de Spe, ejuſque efficacia, debent etiam cum proportione intelligi de timore ſervili, qui dicitur efficax deteſtatio gehennæ, quoad conatum, non tamen quoad effectum, ità ut tantùm excludatur ſimplex diſplicentia gehennæ, quæ deſtituitur omni conatu vitandi gehennam, nullumque adhibet motum ad executionem mediorum.

Erit tamen, qui nondùm acquieſcat, ſed dicat: actus Spei, ut fatemur, movet ad executionem mediorum: ergo poterit imperare, ut voluntas abſtineat ab omni peccato, quia hoc medium eſt neceſſarium ad conſecutionem finis, ſcilicet beatitudinis.

Reſpondeo: eſto, imperet, ſi tamen nullus accedat benevolus in Deum affectus, nego quod voluntas parebit. Rationem petimus ex

In 3. diſt. 26. D. Bonaventura, qui obſervat, quod tendentia ſpei informis, eſt tantùm *ſemiplena.* Undè ſi deſtituatur omni auxilio extrinſeco non plenè exequitur, quod non plenè imperat.

Adverte itàque, quod animus frequenter ſibi ipſi imperet, ſed non ex toto, ſeu plenè, proptereà quod non imperet ex affectu plenè & poſitivè contrario malæ voluntati in anima exiſtenti: undè animâ ſibi ipſi reſiſtente non excluditur mala voluntas peccandi.

Pulcherrimè hoc deſcribit in ſeipſo Auguſtinus lib. 8. conf. cap. 9. *Imperat animus,* inquit, *corpori & paretur ſtatim, imperat animus ſibi & reſiſtitur. Imperat animus, ut moveatur manus, & tanta eſt facilitas, ut vix à ſervitio diſcernatur imperium: & animus, animus eſt, manus autem corpus eſt. Imperat animus, ut velit animus, nec alter eſt, nec facit tamen. Undè hoc monſtrum, & quare iſtud? Imperat, inquam, ut velit, qui non*

im-

imperaret niſi vellet, & non fit quod imperat. Sed non EX TOTO *vult, non ergo* EX TOTO IMPERAT. *Nam in tantum imperat, in quantum vult, & in tantum non fit, quod imperat, in quantum non vult. Quoniam voluntas imperat, ut ſit voluntas, nec alia, ſed ipſa. Non utique* PLENA *imperat, ideò non eſt, quod imperat.*

Dico ergo, quod ille, qui ſolius amoris concupiſcentiæ intuitu ſibi ipſi imperat à peccatis abſtinentiam, non plenè imperet, & idcò non fiat quod imperat: ſicuti contingit illi, qui ex ſolius naturalis amoris intuitu ſibi ipſi imperat abſtinentiam ab omni peccato, quam tamen ſine gratiæ auxilio non poteſt obtinere. Cujus rei ratio eſt, quod non imperet ex motivo quod habeat poſitivam cum peccato contrarietatem.

Simile quid oſtendi poteſt in ægroto præ melancolia oppreſſo, imò jam, niſi reſtiterit, morituro, qui vult efficaciter quoad conatum pellere ex animo triſtitiam, ſibique ipſi imperat, ut à triſtitiæ malo abſtineat: nunquam tamen hoc à ſeipſo impetrabit, niſi imperet ex contrario motivo, gaudij & lætitiæ.

Quod ſi dicas actum unius virtutis, v. g. ſpei, poſſe imperare actum alterius virtutis v. g. charitatis, & per conſequens poſſe præcipere abſtinentiam à peccato, quamvis non accedat actus alterius virtutis.

Reſpondebo quod voluntas non poſſit imperare actum alterius virtutis, niſi in executione accedat motivum alterius virtutis, ità etiam non poteſt imperare abſtinentiam à peccato virtuti oppoſito, niſi accedat motivum alicujus virtutis, peccato contrariæ: ejuſdem enim naturæ eſt receſſus à malo, & acceſſus ad bonum oppoſitum.

Sicut ergo in ægroto jam memorato, non poteſt amor vitæ plenè imperare actum gaudij niſi accedat motivum gaudij, nec abſtinentiam à triſtitia, niſi accedat contrarium motivum illius abſtinentiæ: ità in præſenti non poteſt amor concupiſcentiæ plenè imperare actum charitatis ſine motivo charitatis, neque abſtinentiam à peccatis ſine motivo peccatis contrario.

Neque refert quod peccator videat ſe non eſſe conſecuturum beatitudinem niſi abſtineat ab omni peccato, quia ſimiliter æger videt ſe non obtenturum ſanitatem, niſi abſtineat à triſtitia, & tamen ſi non acceſſerit motivum gaudij nunquam abſtinebit à triſtitia. Sic etiam peccator videt lumine naturali ſe non eſſe conſecuturum beatitudinem, niſi abſtineat à peccato, & tamen ſolius naturalis luminis auxilio nunquam excludet poſitivè voluntatem peccandi. Quare in ſi-

§. VII. *Alia quadam reſponſio.*

ALiter dici poteſt, quod ſpes dicatur eſſe voluntas efficax, non ratione ſuî præciſè, ſed quia innititur meritis per auxilium habendis, in quibus ſi perſeverantes fuerimus efficaciter perducemur ad beatitudinem. Ità ferè explicat Gabriel in 3. d. 26. poſt diffinitionem ſpei.

Quando ergo quæritur, quomodò voluntas beatitudinis ſit efficax, ſi homo committat illud per quod excidit à beatitudine? In promptu reſponſio èſt, quod efficacia illa non ſit niſi conditionata, ſi homo perſeveret in merito: & quia homo non perſeverat in merito, hinc committit illud per quod excidit à beatitudine.

Atque hæc de ſenſu verborum Tridentini circa excluſionem peccati, quæ fuſiùs deduximus propterea, quod res ea non ſatis à quibuſdam examinetur.

Unum tamen addo, quod plerique antiqui Scholaſtici Tridentino viciniores exiſtimaverint, quod verba illa Tridentini *ad Dei gratiam in Sacramento* Pœnitentiæ *impetrandam diſponit*, non deberent intelligi niſi de diſpoſitione remota, ità ut Tridentinum iſto modo loquendi nihil aliud voluerit, quàm, quod ante Tridentinum docuerat Academia Lovanienſis in ſua Confeſſione Catholica Anno 1542. articulo 4 his verbis: *Contritio eſt dolor de peccatis propter Dei offenſam ſuſceptus, cum propoſito confitendi & ſatisfaciendi: non autem (ut quidam hoc ſæculo pernitioſè docent) terror conſcientia propter apprehenſum gehenna ſupplicium peccatis debitum.* PRAEPARAT *tamen hic terror, & gehenna metus ad veram animi Contritionem.* Multi ergo exiſtimarunt, quod Attritio dicatur in Tridentino ad gratiam Dei impetrandam diſponere, quia præparat ad gratiam veræ Contritionis in Sacramento impetrandam.

Ità Tridentinum explicat Alfonſus Vivaldus: *Notandum*, inquit, *quod Concilium non dixit, quod ille ſic attritus cum Sacramento gratiam* ACQUIRET, *vel* IMPETRABIT, *ſed dicit: & quamvis ſine Sacramento pœnitentia per ſe ad iuſtificationem perducere peccatorem nequeat: tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentia* IMPETRANDAM DISPONIT. *Quod mihi videtur clarè dicere, quod in ipſa Confeſſione præparabitur ad ſuſceptionem Sacramenti dignè.* Hoc eſt ut ipſe poſteà explicat: *Quum ex timore per fiduciam miſericordia ad timorem gradum fecerit.*

Cæterùm, quia nobis nihil neceſſe eſt eò recurrere, reſponſionem illam miſſam facimus: ne quid tamen deſideraretur, voluimus illam, Lectori curioſo ſubindicare.

ARGU-

ARGUMENTUM NONUM.

Attritio Salutaris debet concipi ex illo timore, Quo utiliter concussi Ninivitæ plenam terroribus pœnitentiam egerunt, et misericordiam a Domino impetrarunt: *atqui timor ille Ninivitarum non fuit deſtitutus omni benevolo in Deum affectu.* Ergo. Trident. ſeſſ. 14 c. 4.

AB alijs tractatum eſt hoc ipſum argumentum, neque ſcio aliquid reſponſum eſſe hactenùs, quod Lectori curioſo vel apparenter ſatisfaceret. Nam neque ipſi illi, qui à nobis diſſentiunt Theologi, audebunt aſſerere Ninivitas ſolius timoris ſervilis beneficio pœnitentiam egiſſe, & miſericordiam à Domino impetraſſe. Quare cùm non videam quænam propoſitio in præſenti argumento vocari poſſit in controverſiam, non eſt quod pluribus huic argumento comprobando inſiſtam. Tantùm moneo ut prudens Lector maturè expendat in Tridentino particulam *enim,* quæ cauſam reddit doctrinæ præcedentis de Attritione.

Argumenta quædam ex Tridentino conglobata.

QUò attentiùs Tridentinum revolvo, eò magis confirmor in tradita hactenùs doctrina. Quare, quæ ulteriùs occurrunt, ſummatim accipe.

Seſſione 6. capite 6. & ſeſſione 14. capite 1. inter præparationes ad juſtificationem requiſitas Tridentinum illam recenſet, quæ continetur verbis D. Petri Actor. 2. *Pœnitentiam agite & baptizetur unuſquiſque veſtrûm in nomine* Jesu Christi &c. atqui verbis D. Petri non continetur ſola præparatio per motum timoris, nam ut benè obſervat D. Nicolaus du Boys in hunc locum Actuum, Iſraëlitæ, quos Petrus alloquitur, erant compuncti ſpiritu timoris, propoſito ſibi v. 20. *Die Domini magno & manifeſto,* & nihilominùs D. Petrus requirit ab illis pœnitentiam ab illo ſpiritu timoris diverſam: *Pœnitentiam agite* inquit. Et ne quis fortè diceret ſermonem eſſe de pœnitentia extra Sacramentum, ſubjungit: & baptizetur *unuſquiſque veſtrûm* &c. & *accipietis donum Spiritus ſancti.* Undè etiam ex hoc loco Actuum fatetur prædictus Author ad juſtificationem cum Sacramento requiri ſaltem initialem Chriſti amorem.

Item ex ſeſſione 6. cap. 7. cum Sacramento requiritur *fides, quæ per charitatem ſeu dilectionem operatur* ad Galatas 5. Atqui fides, quæ per charitatem operatur, requirit aliquam Dei propter ſe dilectionem:

nem: quomodò enim poteſt per charitatem operari, quod deſtituitur omni charitate? Apparebit autem magis vis hujus argumenti ſi cum Eſtio, aliiſq; e verba Apoſtoli paſſivè exponamus, ut ſenſus ſit: *Fides per charitatem animata, acta, mota, incitata ad opus.* Non enim poteſt fieri, ut ſine charitate fides per charitatem animetur, agatur, moveatur, & incitetur ad opus.

Item capite 10. *Iuſtitiæ incrementum petit ſancta Eccleſia, cùm orat: Da nobis fidei, ſpei, & CHARITATIS augmentum.* Ergo in homine juſtificato præceſſit non tantùm fides & ſpes, verùm etiam charitas, utique actualis, quia Tridentinum agit de operibus, præm ſerat enim ex D. Jacobo capite 2. *Videtis quoniam ex OPERIBUS juſtificatur homo, & non ex fide tantùm.*

Item capite 11. *Qui ſunt filij Dei, Chriſtum diligunt:* ſed qui ſuſcipit Sacramentum Pœnitentiæ fit filius Dei. Ergo Chriſtum diligit.

Item ibidem: qui operando mercedem intuentur æternam, illud debent ſpectare, *ut imprimis glorificetur Deus.* Ergo etiam, qui fugiunt gehennam illud debent ſpectare ut in primis glorificetur Deus: atqui non ſpectat, ut in primis glorificetur Deus, qui Deum propter Deum non diligit, ſed tantùm ſpectat proprium commodum; & ut ità dicam glorificationem propriam. Ergo.

Item Canone 8. *Si quis dixerit gehennæ metum PER QUEM ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abſtinemus peccatum eſſe, aut peccatores ſalvos facere, anathema ſit.* Ubi Tridentinum nominatim dicit *per quem*, non *propter quem*, ut ſignificet gehennæ metum eſſe quidem principium extrinſecum de peccatis dolendi &c. non tamen cauſam finalem. Nam particula *propter* in rigore dicit cauſam finalem, particula autem *per* plura comprehendit,
3.p.q 85. prout obſervat P. Suarez.
diſp.5. a.1. n.5.p 66. Et licet prædictus Pater aliquid ampliùs requirat, tamen non video quo fundamento, cùm Tridentinum non plus requirat.

2 2.q.19. a.7. Et ſanè Angelicus Doctor diſertè docet, quod *timor ſervilis eſt ſicut principium EXTRA diſponens ad ſapientiam*, & Seraphicus Doctor in 3. diſt. 34. n. 58. *Servilis timor habet rationem principij EXTRA*, ſcilicet reſpectu ſapientiæ.

Item ſeſſione 14. cap. 2. Ad effectum pœnitentiæ ſalutaris pervenire nequaquàm poſſumus *ſine magnis noſtris fletibus, ut meritò pœnitentia, laborioſus quidam Baptiſmus à ſanctis Patribus dictus fuerit.* Quid autem opus magnis illis fletibus, ſi ſufficit dolor ex timore gehennæ provenienſ? Siquidem ut benè Auguſtinus tractatu 43. in Joannem: *Non eſt magnum timere pœnam.* Quis enim fur, quis latro non timet?

Ex

Ex quibus omnibus manifeſtum eſſe exiſtimo, quod Tridentinum paſſim ſupponat pœnitentiam ſalutarem non poſſe deſtitui omni benevolo in Deum offenſum affectu.

SCRUPULUS.

Adverſus ea quæ hactenus dicta ſunt moveri poteſt ſcrupulus, quod ea quam tradidimus doctrina, recidat in doctrinam Lutheri. Item, quod commiſceantur & confundantur omnia: Contritio cum Attritione, novum Teſtamentum cum veteri, dum charitatem generatim requirimus ad iuſtificationem cum Sacramento.

RESPONSIO.

§. I. *Declaratur, quod non omnia, quæ ab hæreticis traduntur, ſint condemnanda.*

NOn eſt novum, Erud.me D. Præſes, quod ad effugiendam vim veritatis, objiciatur nomen hæretici. Ità Pelagiani obijciebant Auguſtino, quod Manichæis conſentiret. *Putant,* inquit, *hæretici novi Manichæorum nomine objecto vim ſubterfugere veritatis, ſed non ſubterfugiunt.* L. 3. ad Bonif. c. 9.

Sic etiam Cyrillus Alexandrinus in commentario ſcripto ad Eulogium Presbyterum Conſtantinopoli agentem ſcribit, quod ab Orientalibus omnibus accuſaretur *Apollinarij opiniones ſequi, ſentireq́; naturarum confuſionem factam eſſe:* imò, ut conſtat ex eodem commonitorio, accuſatus fuit à nonnullis, quod cum Neſtorio Antagoniſta ſuo ſentiret. Quibus ità reſpondet: *Iis qui hoc nomine nos accuſant, reſpondendum eſt, non omnia, quæ hæretici dicunt ſtatim fugienda ac* REPUDIANDA *eſſe. Multa enim confitentur ex ijs, quæ nos quoque aſſerimus. Exempli causâ cùm Ariani Deum Patrem omnium ac Dominum eſſe dicunt, num ideò conſequens eſt, ut eiuſmodi confeſſiones averſemur?* Sic etiam reſpondet Auguſtinus: *Numquid propterea dicere non debemus, quod bonus Deus fecerit mundum, quia hoc etiam dicit Manichæus?* L. 5 op. poſt. cont. Jul. c. 30.

Sic ergo poſſemus reſpondere: numquid propterea dicere non debemus, quod ad iuſtificationem, etiam cum Sacramento, Deus dilectionem ſuî requiſiverit, quia hoc etiam dicit Lutherus?

Et ſanè, ut obſervat S. Cyrillus ſcribens ad Valerianum Epiſcopum, hæretici ſunt *humanorum corporum Medicis non abſimiles: ſi enim phar-*

pharmacis inſuavibus mel immiſcere ſolent, ut dulcedinis qualitate eorum fallant perceptionem, quæ ſuâpte naturâ triſtitiam, nauſeamq́, inducunt.

Et in ſacroſyllabo Concilij Francofordienſis legimus, quod *mos eſt hæreticis triſtia lætis, dulcia permiſcere amaris, veneni poculum mellis ſapore temperare.* Quare D. Hieronymus Epiſtolâ ad Cteſiphontem applicat hæreticis verba illa Lucretij.

> *Ac veluti pueris abſinthia tetra, medentes*
> *Cùm dare conamur, prius oras pocula circum*
> *Contingunt, dulci mellis, flavoq́, liquore.*

Quia nimirùm hæretici, ſolent noxijs ſuis dogmatibus, quædam admiſcere veriſſima, ut hæreſis venenum incauti & ſimpliciores cum ſecuritate ſorbeant.

Propiùs autem veniendo ad propoſitum noſtrum Joannes Eckius libro 3. de pœnitentia cap. 12. multis probat, & oſtendit, quod hæretici, & nominatim Lutherus, multa bona permiſcuerit malis, applicatq́ue Luthero illud Plautini Euclionis: *Vna manu fert lapidem, aliâ panem oſtendit.* Hinc ſubjungit: *Non patiatur ſimplex ſe decipi ſub charitatis ſpecie, ſub illice aliquando bona doctrina intermixta: Semper enim latet anguis in herba.*

Et Cochlæus in vita Lutheri alicubi teſtatur,quod *multa bona, tum exponendo ſcripturas, tum adhortando & corripiendo homines peſſimis machinationibus ſuis admiſcebat: adeò, ut plerique etiam magna authoritatis viri crederent illum vero agi zelo virtutis, & ſpiritu Dei.*

Quamvis ergo Lutherus eamdem nobiſcum Dei dilectionem ad ſalutarem pœnitentiam requiſiviſſet, non tamen idcircò credendum foret doctrinam illam eſſe damnatam: quid ſi enim ſit ex illis bonis dogmatibus, quæ ſuis peſſimis machinationibus admiſcuit?

L.6.c.15. Quare non deberemus propterea ab illa doctrina abſtinere, quia ut benè Origenes apud Euſebium: *Non idcircò deberet veritas partes ſuas omittere, quia eas ſibi præveniens falſitas vendicaſſet.* Verùm non eſt opus iſtiuſmodi reſponſione, prout ex ſequentibus clariſſimè patebit.

§ II. exponitur differentia inter noſtram & Lutheri ſententiam. Quod Lutherus docuerit timorem gehennæ in ſubſtantia eſſe malum, quem nos bonum, & utilem eſſe profitemur.

QUò non mortalia pectora cogit præconceptam ſententiam propugnandi ardens libido? Quidam Profeſſor (aliàs doctus) ut Attritionem ſuam ſervilem efficaciter ſtabiliret, negavit Lutherum do-

docuiſſe, quod timor gehennæ ſit in ſubſtantia ſua malus, ſperans hâc ratione nos, vel invitos, in eamdem cum Luthero navim pertrahere. Voluit ergo Lutherum ab errore excuſare, ut ejuſdem communionis Catholicos poſſet erroris accuſare.

Similem excuſationem Lutheri videre eſt apud Bellarminum libro 1. de pœnit. c.6. ubi Kemnitius contendit, quod nequidem Lutherus docuerit Attritionem facere hominem hypocritam, & magis peccatorem. Sed eum Bellarminus efficaciter convincit ex ipſo Luthero.

In præſenti autem, quod Lutherus (ſaltem initio ſuæ hæreſis) docuerit timorem ſervilem in ſubſtantia ſua malum eſſe.

Primò probatur. Quia Lutherus timorem ſervilem vocat *conſuetudinem deſperandi, & odiendi Deum*. Ergo ex ejus mente timor, docuerit timorem ſervilem in ſubſtantia ſua malum eſſe.

Antecedens conſtat ex cenſura Pariſienſi in cauſa Lutheri cum Eckio. Siquidem Lutherus ad illa verba Auguſtini, *bonus eſt timor* &c. ſubjunxerat hoc ſuum judicium: *Hoc eſt meo judicio* CONSUETUDO DESPERANDI ET ODIENDI DEUM, *ſi excludatur gratia*. Quod quidem dictum Lutheri à Pariſienſibus tamquam falſum, temerarium, & impium reprobatum eſt. Docuit ergo Lutherus timorem in ſua ſubſtantia malum eſſe, ſicut eſt conſuetudo deſperandi & odiendi Deum. Apud Eckium de pœnit. c.8. p.138.

Secundò. Docet Lutherus articulo 8. quod *imperfecta Charitas morituri ſecum fert neceſſariò magnum* TIMOREM, *qui* SE SOLO *ſatis eſt facere pœnam Purgatorij*, & IMPEDIT *introitum regni*. Quem timorem in aſſertione ejuſdem articuli apud Roffenſem vocat VITIUM CHARITATIS. *Hoc autem vitium charitatis*, inquit, *quid eſt aliud, quàm* FOMES *& reſiduum originalis peccati, quod hominem privavit à recta, ſecura, & perfecta charitate?* Si timor ſit fomes peccati, ergo peccatum, ut in confutatione ſua objicit illi Roffenſis: *Fomes autem per te peccatū.* Pag.86.

Et ipſe Lutherus in eadem aſſertione: *Fomes eſt origo vivaciſſima & inquietiſſima actualium peccatorum*. Et infrà: *Ideò fomes verè eſt actuale* PECCATUM, *actualis privatio, ſive defectus eius rei, quæ adeſſe debet*. Et inter propoſitiones de vera pœnitentia, quas ſtatuit contra Antinomos & Papiſtas, *Sophiſtæ*, inquit, *originale poſt Baptiſmum, ne* PECCATUM *quidem eſſe cogitaverunt*. Ubi manifeſtè agit de fomite poſt Baptiſmum manente, quem vult eſſe peccatum. Vide Robertum Bellarminum l. 5. de amiſſ. gratiæ cap. 4. & 5. Apud Kircho.p.552.

Tertiò. Lutherus in aſſertione articuli 6. intuitu pœnarum pœnitere vocat *affectum capitalem*, PESSIMUM &c. & generaliter, quod fit ante amorem legis vocat hypocriſim. Ergo ex ejus mente timor ſervilis in ſe peccatum eſt.

QUARTÒ. Canon 8. ſeſſ. 6. Tridentini ſic habet: *Si quis dixerit gehennæ metum per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abſtinemus, peccatum eſſe, aut* PECCATORES PEIORES *facere, anathema ſit.* Ubi cùm poſtrema iſtius Canonis verba *peccatores peiores facere*, ſint Luthero familiariſſima, omninò veriſimile eſt, quod Canon ille feriat Lutherum, ac proindè quod docuerit metum gehennæ peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere.

QUINTÒ. Catholici omnes, qui Luthero ſeſe oppoſuerunt, ità mentem & verba Lutheri hactenùs interpretati ſunt, ut non dubitarent Lutherum docuiſſe, timorem ſervilem in ſua ſubſtantia malum eſſe. Hinc Joannes Ekius: *Ludder negat timorem eſſe initium pœnitentiæ, ſed* HYPOCRISIS *augmentum.* Et cap. 13. *Deſtruere nititur hanc Catholicam inſtructionem Ludder: quod pœna non ſint tenendæ: quia* TIMOR *iſte faciat* MAGIS PECCATOREM *& hypocritam.* Et cap. 19. *Exiſtimat Ludder omnem infidelium vitam eſſe peccatum, & quidquid liberum arbitrium agat ſine charitate, peccatum ſit: itaque* TIMOR *ille, præveniens charitatem,* PECCATUM *ſit.*

L.1.de pœnit.c.11.

L.1.de pœnit.c.17.

Item Bellarminus: *De hoc igitur timore* (ſervili) *tota controverſia eſt: hunc enim Lutherus damnabat, ut qui faceret homines hypocritas,* MAGISQUE PECCATORES.

Videri poteſt à Caſtro, Valentia, alijque Theologi, quorum teſtimonia hîc referre ſuperfluum judico, propterea quod obvia ſint.

Ex dictis evidentiſſimum habetur diſcrimen inter noſtram Lutherique ſententiam, nimirùm quod Lutherus docuerit timorem ſervilem in ſubſtantia peccatum eſſe, quod nos execramur.

§.III. *Explicatur aliud diſcrimen inter noſtram, Lutheriq́ ſententiam, quod Lutherus docuerit ſolo amore concipi pœnitentiam: quod negamus.*

NEc eo tantùm nomine à nobis diſcrepat Lutherus, ſed & inſuper quod negaret, timorem eſſe initium pœnitentiæ, velletque ſolo amore concipi pœnitentiam. Quem errorem damnamus cum Tridentino ſeſſ. 6. cap. 6. & ſeſſ. 14. cap. 4.

Quod autem Lutherus ità docuerit, probatur

PRIMÒ Quia in Concilio Senonenſi celebrato circa Annum 1528. inter errores repullulantes (utique Lutheri) damnatur hæc propoſitio: *Non licet homines inducere ad pœnitentiam per timorem gehennæ.*

Apud Eck. li. de pœni. c.6.p.138.

SECUNDÒ. Inter cæteras propoſitiones Lutheri damnatas ab Academia Pariſienſi continetur hæc: *Chriſtus nunquam peccatores timore coegit ad pœnitentiam.* Quam propoſitionem Academia Pariſienſis ità cen-

cenſuerat: *Hac propoſitio capiendo cogere pro inducere, ſicut capitur frequenter in Scriptura ſacra, eſt baretica.* Similiter hanc Lutheri propoſitionem: *Si Ioannes, ſcilicet Baptiſta, timorem docuiſſet eſſe initium Pænitentia, non ideò ſequitur pænitentiam incipere à timore,* hâc cenſurâ perſtringit Academia Pariſienſis: *Hac propoſitio eſt manifeſtè erronea, in Chriſtum & inſpiratam Præcurſoris eius doctrinam contumelioſa.* Ex quibus duabus propoſitionibus Lutheri ſatis elucet, quod voluerit pœnitentiam non poſſe timore concipi, ſed ſolo amore.

Tertiò. Joannes Eckius, ſuis de Luthero & Carolſtadio victorijs clarus libro 1. de Pœnitentia capite 2.3. & ſequentibus per multa argumenta oſtendit contra Lutherum pœnitentiam timore concipi, non ſolo amore. Et capite primo exponens ſtatum totius controverſiæ cum Luthero: Summa *ergo*, inquit, *diſputationis noſtra eſt: contendit Ludder impugnando veritatem cum confidentia clamoris:* Contritionem solo amore concipi. *Si quis autem eam parare velit recogitando omnes annos in amaritudine animæ ſuæ &c. hanc Contritionem aſſerit facere hypocritam, ac magis peccatorem: pænitentiam* nonnisi amore *concipi.*

Quartò. Joannes Roffenſis, alterum Lutheri flagellum, ad articulum 6. Lutherum ſic alloquitùr: *Quum Contritio poteſt duobus parari modis, hoc eſt vel per timoris, vel amoris viam, tu timore poſtpoſito,* solo *vis* amore *Contritionem à peccatoribus quæri.*

Quapropter nos qui exiſtimamus non ſolo amore, verùm etiam timore pœnitentiam concipi, non tantùm à Lutheri doctrina diſcrepamus, verùm etiam eidem doctrinæ è diametro repugnamus.

Dixi autem ſuprà, quod Lutherus *initio ſuæ hæreſis* docuerit pœnitentiam ſolo amore concipi, quia in illa ſententia non conſtitit, ſed in oppoſitam poſtmodùm lapſus eſt ſentētiam nolens charitatem requiri ad juſtificationem, ſed timorem, tametſi mutato in terrores nomine.

Cujus rei aperta extat declaratio apud Alfonſum Virveſium in ſua Philippica nona adversùs Melanchtonem. Cùm enim dixiſſet, quod Philippus Melanchton, ſi non fuiſſet ſtudio mentitus, ſaltem memoriâ lapſus fuiſſet *in commemorando primam Lutheri doctrinam de Pœnitentia.* Subjungit: Primam *dixi, quia variè hac de re ſicut & de cæteris, quas novo dogmate convulſit, loquutus eſt aliquoties. Primò namque non fidei, ſed* Charitati *Pænitentiæ ſummam, vimq; tribuerat, Theologorum Contritiones explodebat, irridebat Attritiones,* timores *damnabat, nec à* terroribus *iſtis,* quos modo incutit, *ſed à dilectione exiſtimabat inchoandam eſſe pænitentiam.* Vide Lutherum ſepticipitem Cochlæi, *de timore* Dei, ubi pulchrè hoc declaratur.

Quare ſi velimus candidè fateri quod res eſt, & nos & Adervſarij docemus aliquid commune, & oppoſitum doctrinæ Lutheri pro diverſa ratione temporum. Nobis commune eſt, quod initio ſuæ hæreſis docuerit, pœnitentiam debere ex amore concipi: Adverſarijs commune eſt, quod poſteà docuerit pœnitentiam timore, ſeu terrore concipi. Nobis oppoſitum eſt, quod initio ſuæ hæreſis docuerit ſolo amore pœnitentiam concipi: Adverſarijs oppoſitum eſt, quod poſteà docuerit ſolo timore, ſeu terrore pœnitentiam concipi. Quare omnibus attentis, poſſet quis fortaſſis dicere, quod comparatione Lutheri habeamus nos, juxta phraſim Philoſophorum, *ut excedentia & exceſſa.*

§. IV. *Reſpondetur argumento cuiuſdam Recentioris.*

QUidam Recentior Theologus exiſtimat ſe rem conficere, dùm ità argumentatur:

Lutherus graviter redarguit Catholicos, quod docerent Attritionem ex timore ſolo gebennæ conceptam ſufficere cum Sacramento: Luthero eiuſq́ ſequacibus anathema dicit Tridentinum, & declarat huiuſmodi Attritionem ſufficere cum Sacramento Pœnitentiæ. Quod ſi quæras ubi, & quo loco Tridentinum hoc declaret? Reſpondet Tridentinum *illic declarare, ubi condemnat Lutherum, & approbat doctrinam Catholicorum de Attritione. Nam Tridentinum loquitur eo ſenſu, quem Catholicis attribuit Lutherus, ſed Lutherus attribuit Catholicis quod doceant Attritionem ex ſolo timore pœnæ conceptam ſufficere cum Sacramento Pœnitentiæ. Ergo Attritio ex ſolo timore pœnæ concepta approbatur à Tridentino.* Hæc eſt ſumma & vis hujus (ſi ſuperis placet) invincibilis argumenti.

Verùm ut appareat, quàm inane ſit hoc argumenti genus, oppono ejuſdem tenoris & formæ argumentum: *Lutherus graviter redarguit Catholicos, quod docerent Attritionem naturalem ſufficere cum Sacramento Pœnitentiæ* (conſtat hoc ex aſſertione articuli ſexti) *Luthero, eiuſq́ ſequacibus anathema dicit Tridentinum, & declarat huiuſmodi Attritionem ſufficere cum Sacramento Pœnitentiæ.* Quod ſi quæras, ubi & quo loco Tridentinum hoc declaret? *Illic,* inquam, *ubi condemnat Lutherum, & approbat doctrinam Catholicorum de Attritione: nam Tridentinum loquitur eo ſenſu, quem Catholicis attribuit Lutherus, ſed Lutherus attribuit Catholicis, quod doceant Attritionem naturalem ſufficere cum Sacramento.* Ergo &c.

Quid ad hæc reſpondebis? Quid obſecro niſi, vel Tridentinum de mente Lutheri ſolicitum non fuiſſe, vel (quod veriſſimum eſt) mentitum fuiſſe Lutherum, dum auſus eſt dicere, quod Catholici doceant Attritionem naturalem ſufficere cum Sacramento Pœnitentiæ.

Illud

Illud ipſum ergo reſponde argumento jam propoſito, nimirùm, quod vel Tridentinum de mente Lutheri ſolicitum non fuerit, vel mentitum fuiſſe Lutherum, dum auſus eſt dicere, quod Catholici doceant Attritionem ex ſolo timore gehennæ conceptam ſufficere cum Sacramento Pœnitentiæ, maximè ſi ſermo ſit de Attritione ex ſolo metu gehennæ concepta & cognita: vel certè, ſi quis ità docuerit (quod nullatenùs exiſtimo) non fuiſſe ſufficientis authoritatis, ut ejus ſenſus faciat ſenſum Eccleſiæ à Tridentino approbandum.

Quocircà ſciendum eſt, quod in materia de pœnitentia Lutherus ejuſque aſſeclæ multa affinxerint Catholicis, quæ nequaquam docebant. Quod Albertus Pighius controverſiâ 9. ità declarat: *In Pænitentia more ſuo plurima nobis affingentes, quæ cum doctrina noſtra planè pugnant è diametro, & eamdem confuſiſſimam, obſcuriſſimam --- odioſiſſimè criminantes --- plurimumq́, lucis per Lutheri ſcripta inveſtum in hanc doctrinam Pœnitentiæ gloriantur & iactitant.* Et infrà: *Noſtram doctrinam impugnare cùm videri volunt, Andabatarum more in tenebris dimicant, imò doctrinam noſtrā non intelligentes, ſua ipſorum ſomnia, quæ nobis impudenter affingunt, impugnant, aiunt nos affirmare ità remitti peccatum, quia contritus intelligit actum dilectionis, per quem remiſſionem peccatorum mereatur accipere. In quo confutando ſe fruſtrà fatigant, cùm nos nihil aſſeramus minùs. Neque enim dilectionem ex Contritione, ſed contra Contritionem ex amore ac dilectione procedere dicimus. Quamdiu peccator non diligit, manet in morte.*

Eleganter illud ipſum declarat Alfonſus Virveſius in Phillippica nona: *Doctores veſtri,* inquit, *ut ingenuè dicam, in hoc & alys huiuſcemodi vobis imponunt, falſa dogmata ex vera Theologorum doctrina confingentes, quo nos vobis reddant ſuſpectos, & inviſos, & ipſi habeant, adversùs quos inſurrexiſſe videantur, dum in* FICTAS OPINIONES *maximo conatu, uti ſomniantes in propria ſimulachra invehuntur &* FINGENTES SIBI MONSTRA, *quæ vincant, meras umbras ducunt in triumphum.*

Quare dico, quod Lutherus fictam opinionem impugnaverit, & meram umbram duxerit in triumphum, quando aſſeruit Catholicos docere, quod ſolus timor ſufficeret legitimę pœnitentię comparandę.

Ità ipſi Luthero reſpondit Joannes Eckius. Cùm enim Lutherus dixiſſet *timorem ante charitatem eſſe infructuoſum*: non reſpondet (quod forſè multi hoc tempore reſponderent) quod timor iſte ſecluſa charitate proximè diſponat ad juſtificationem cum Sacramento, *ſed,* inquit, *vel fallitur Lutherus, aut fallere vult Catholicos ---* FATENTUR *enim & hoc* CATHOLICI *cum ſancto Paulo, ſi quis charitatem non habuerit &c. fatentur ſi quis vellet* STARE IN TIMORE SERVILI *dumtaxat,* L. 1 de pœnit. c 5. p. 141.

 taxat,

taxat, ſicut Iudas, quod veram pœnitentiam nunquam adipiſceretur: ſed per hoc non improbat Ludder, quin timor ſit initium pœnitentiæ: quin per timorem paretur & acquiratur pœnitentia. Is eſt ſcopus negotij, quem Ludder non tangit.

Et infrà: *Volumus ſolùm impetrare, quod timor pœnæ valeat ad parandam Pœnitentiam: quia timore concipitur, & ità timor ſit initium Pœnitentiæ.* NEMO CATHOLICUS VULT TIMOREM ESSE POENITENTIAM.

Admittit ibidem Luthero Eckius, *quod recordatio legis, & intuitus pœnarum non faciant* POENITENTEM, *nam ab his, quis non dicitur pœnitens.* Addit: *Tamen illa faciunt plerumque ut ſuccedat amor filialis, & ad hoc conducunt & adiuvant & pro tanto valent ad Pœnitentiam parandam.*

Solis radijs clarius eſt, quod Eckius admittat Luthero pænitentiam non ſufficere ſi procedat ex ſolo timore, nec perveniat ad filialem: dicit tamen ſe *concluſionem* Lutheri *in parte rejicere*: quia ex illo aſſumpto inferebat Lutherus *Pœnitentiam non incipere à timore*, ut ibidem diſertè explicat Eckius & improperat Luthero.

Mentitus eſt ergo Lutherus dicens, quod Catholici docerent pœnitentiam ex ſolo timore genennæ conceptam ſufficere cum Sacramento pœnitentiæ, *fatebantur* enim *Catholici*, ut audivimus ex Eckio, quod ſi quis vellet ſtare in timore ſervili dumtaxat, *quod veram Pœnitentiam nunquam adipiſceretur.*

Ex quo Joannis Eckij reſponſo patet meram fuiſſe Lutheri calumniam, quando dixit, quod Catholici docerent Attritionem ſervilem cum Sacramento ſufficere.

Ut autem efficaciùs illud ipſum probem, profero Joannis Morini viri doctiſſimi luculentam atteſtationem. Scribit ille lib. 8 de pœnit. c. 4. *Quod Attritio ex ſola formidine concepta, taliſq; à Pœnitente* COGNITA, *& immutatè ſeſe habens, legitima & ſufficiens ſit præparatio ad gratiam in Sacramento ſuſcipiendam, Authores fuerunt Melchior Canus Franciſci Victoriæ diſcipulus, & Henricus quidam Salmanticenſis Doctor. Ante hos* (inquit ille ſolertiſſimus indagato) *neminem legi qui ſic doceret, aut docere perhiberetur. Hæc quæſtio planè nova eſt, & omnibus Scholaſticis ante hoc ſæculum incognita, ut rectè adnotavit Alexander Peſantius* &c.

Ex quibus verbis propono illi recentiori tale dilemma. Alteruter mentitus eſt, vel Morinus, quando negavit Scholaſticos ante tempora Lutheri docuiſſe Attritionem ſervilem cum Sacramento ſufficere, vel Lutherus, quando affirmavit. Mentitum fuiſſe Morinum nullo fundamento, mentitum fuiſſe Lutherum, propter innumera alia ejuſdem mendacia, ſummo fundamento aſſeritur. Ergo.

Rectè

Rectè autem Morinus in ſuo teſtimonio addidit: *Taliſq; à Pœnitente cognita.* Quia ante Lutheri tempora nonnulli Scholaſtici, quamvis pauciores, docuiſſe videntur Attritionem ex ſola formidine pœnæ conceptam ſufficere cum Sacramento, dummodò bonâ fide exiſtimaretur provenire ex amore Dei.

Sed illi nullâ ratione favent Adverſarijs, exiſtimarunt enim (quod Florentino & Tridentino non ſatis conforme eſt) quod Sacramentum Pœnitentiæ propter bonam fidem ſuſcipientis suppleret defectum doloris, vel ſaltem quod in ipſo Sacramento infunderetur verus dolor & vera Contritio.

Quam ſententiam amplexus videtur Joannes Roffenſis, ne quis illum Adverſarijs patrocinari ſibi perſuadeat. Colligo hoc evidenter (niſi me fallit conjectura) ex verbis, quæ habet in confutatione articuli 5. ubi ſcribit: *Ego certè tam fidem quàm* DOLOREM VOTO *ſaltem* AFFECTATUM *exigi non dubito.* Agit de eo, qui accedit ad abſolutionis Sacramentum, & docet, quod ſufficiat *ſi habeat dolorem affectatum*, hoc eſt ſi bonâ fide conetur & putet ſe habere dolorem ex charitate provenientem. Undè quæcumque ſcribit de ſufficientia timoris in Sacramento Pœnitentiæ, ex hoc loco explicanda ſunt, quod ſcilicet putet Attritionem ex timore provenientem cum Sacramento ſufficere, dummodò exiſtimetur & ſit affectata, ut ſic dicam, Contritio.

§. IV. *Expenditur, quæ ſit Contritionem inter & Attritionem differentia.*

SI quis velit hanc eſſe differentiam, quod Attritio ſalutaris non ſit vera & realis Contritio (prout quidam docere videntur) dicendum eſt, quod illa differentia ſit fictitia, & imaginaria: conſtat enim ex argumento ſeptimo, ejuſque probationibus, quod omnis Attritio ſalutaris, ſit vera & realis Contritio.

Quia tamen per antonomaſiam Contritio ſolet diſtingui ab Attritione, ſeu Contritione imperfecta, operæ pretium erit expendere, quâ ratione Theologi utrumque diſtinxerint.

Sunt autem hac in parte diverſiſſimi, ut propterea D. Caramuel in ſua Theologia fundamentali ſcribat: *Quo differant modo* (Contritio & Attritio) *conantur explicare Theologi, nec unquam ità clarè poſſunt, ut animus ſcrupuloſus conquieſcat.* Pap 38.

Patebit hoc legenti antiquos Scholaſticos, quorum aliqui docent Attritionem eſſe Contritionem eſſentialiter imperfectam, ſicut fœtus non animatus imperfectè eſt homo: alij docent nonniſi acciden-

tali-

taliter imperfectam, ſicut puer imperfectè eſt homo, & gradus remiſſus albedinis imperfectè eſt albedo. Undè Joannes Major in 4. *Multi famigerati viri de diſcrimine inter Attritionem & Contritionem ſuperficialiter loquuntur.* Quia nimirùm non ſatis illas imperfectiones Attritionis diſtinguunt. Nos interim aliquas Attritionis & Contritionis differentias proponemus.

PRIMÒ itàque multi antiqui Scholaſtici Contritionem vocabant diſplicentiam de omnibus peccatis: Attritionem verò, diſplicentiam de aliquibus ſed non de omnibus peccatis. Ità rem illam explicat Thomas ab Argentina in 4. diſt. 17. art. 2. *Hinc eſt*, inquit, *quod Doctores quandoque dicunt, quod Attritio ſemper eſt informis, hoc eſt ſine charitate: quia quamdiu iſto modo teritur de aliquibus, & non de omnibus, tamdiu caret virtute Deifica charitatis.*

Et ſecundùm hanc notionem actus Attritionis eſt eſſentialiter imperfectus, nec poteſt fieri vera Contritio, differtque eſſentialiter à Contritione, neque ſufficit cum Sacramento, ut conſtat ex Tridentino. Seſſ.14. c. 4.

SECUNDÒ. Attritio differt à Contritione, quod ille habeat Contritionem qui dolet ſe patraſſe peccatum, ille Attritionem, aut Contritionem imperfectam, qui dolet ſe dolere non poſſe. Ità Caramuel. Suprà.

Etiam ſecundùm hanc notionem actus Attritionis eſt eſſentialiter imperfectus, nec poteſt fieri vera Contritio, differtque eſſentialiter à Contritione, neque reconciliat cum Sacramento, ut conſtat ex eodem Tridentino. Suprà.

TERTIÒ. Aliqui diſtinguunt Contritionem ab Attritione, quod Contritio proveniat ex affectu benevolentiæ in Deum, Attritio verò ex timore ſolius pœnæ, v. g. gehennæ &c.

Sed & hujuſmodi Attritio eſſentialiter imperfecta eſt, neque poteſt fieri vera Contritio, aut reconciliare cum Sacramento, ut conſtat ex ſuprà dictis.

QUARTÒ. Nonnulli diſtinguunt Contritionem ab Attritione, ſicut timorem filialem ab initiali: quod ſcilicet Contritio proveniat merè ex amore benevolentiæ, quo pœnitens Deum perfectâ Charitate complectitur: Attritio autem proveniat partim ex amore benevolentiæ, quo pœnitens Deum complectitur, partim ex formidine pœnæ: ità ut Attritio habeat quodammodò duos oculos, unum ad culpam, ſeu offenſam Dei dilecti, alterum ad pœnam, & commodum proprium.

De timore c.5.p.4. Sicut ergo D. Laurentius Juſtinianus ſcribit de timore initiali, *quod quaſi habet duos oculos, unum ad pœnam, & alterum ad Dei offenſam.* Ità ferè

ferè loquuntur de Attritione. Videatur Albertus Pighius controverſiâ nonâ.

Et hæc Attritio, quam initialem poſſumus dicere, non eſt eſſentialiter imperfecta, neque differt eſſentialiter à contritione, ſicuti timor initialis non diſtinguitur in ſubſtantia à filiali juxta D. Thomam 2.2. q. 19. a. 8. Vide Suar. de ſpe. diſp. 1. ſ. 4.

Reconciliat autem cum Sacramento, ſi cum fiducia Divinæ miſericordiæ, & voto præſtandi reliqua conjuncta ſit, quæ ad ritè ſuſcipiendum hoc Sacramentum requiruntur.

Quintò. Contritio differt ab Attritione præcedente, quod conjuncta ſit cum gratia ſanctificante, Attritio non. Ità diſtinguit D. Thomas quæſtione 28. de veritate art. 8. ad 3. *Dicendum*, inquit, *quod Contritio ab Attritione præcedente non differt ſolùm ſecundùm intenſionem doloris, ſed etiam* INFORMATIONEM GRATIAE. *Et ità Contritio habet aliquem ordinem poſterioritatis ad gratiam, quam non habet Attritio.*

Quæ doctrina communis erat tempore Alberti M. Cùm enim quæreret, utrùm *Attritio fieri queat Contritio?* Reſpondet, *quemadmodùm communiter dicitur Attritio eſt dolor de peccatis non procedens ex charitate & gratia. Contritio verò dolor de peccatis ex charitate, & gratia profluens.* Diſt. 16. 8. apud Dion.

Et Attritio in hac ſignificatione, neque eſt actus eſſentialiter imperfectus, neque differt eſſentialiter à Contritione. *Meo quoque iudicio*, inquit idem Author, *unus & idem dolor in* SUBSTANTIA *poteſt eſſe Attritio & Contritio, ſicut idem in re eſt fides informis & fides formata.*

Cui doctrinæ conſentaneum eſt, quod legimus apud Doctorem ſubtilem, quod *Attritio fiat Contritio ſine omni mutatione reali ipſius actus.* Undè memini me legiſſe in concluſionibus decerptis ex Scoto Duaci impreſſis Anno 1640. *Quod idem omninò motus contra peccatum, qui fuit Attritio, ſine omni prorsùs mutatione, adveniente charitate, ſeu gratiâ ex qua fit actus formatus, fit etiam Contritio.* Vide etiam Tataretum in 4. diſt. 14. q. 1. In 4. d. 14. q. 2. n. 15.

D. autem Bonaventura in 4. diſt. 17. explicat, quomodò id fieri poſſit, *Concedo*, inquit, *quod actus qui in principio ſui eſt Attritio, antequam interrumpatur fiat Contritio, ut patet de motu quo quis vadit ad Eccleſiam, ſi ei in via gratia infundatur.*

Quapropter ſecundùm hanc ſignificationem Contritio & Attritio ſunt idem actus, differunt tamen extrinſecè penes adjunctum, vel non adjunctum gratiæ ſanctificantis conſortium.

Sextò. Multorum Doctorum de re Theologica optimè merito-

rum ſententia eſt, quod Contritio & Attritio tantùm differant penes intenſum & remiſſum, ſive ſecundùm majorem & minorem ejuſdem ſpeciei perfectionem. Hinc Cajetanus vocat commune dictum, quod Contritio & Attritio differant ſecundùm magis & minus.

N. 4. de Attrit.

De Sacra. Pœnit. p. 31

Et ſanè Guilielmus Parienſis, qui inter primos Atttritionis meminit, diſertè docet & probat, quod amor Attritionis & Contritionis, ſint *ſecundùm idem, & PROPTER IDEM. Sunt*, inquit, *unius & eiuſdem ſpeciei, & ità non differunt niſi ſecundùm magis & minus*. Et infrà: *Erunt eiuſdem ſpeciei amor præparatorius* (id eſt Attritio) *& amor, qui charitas dicitur.*

De Contri. p. 204.

Eamdem fuiſſe ſententiam D. Thomæ, Scoti, & aliorum, teſtatur P. Joſephus Angles Valentinus Ordinis Minorum in floribus Theologicarum quæſtionum.

Poſſem Adriani, aliorumque, qui ante Tridentinum ſcripſerunt, teſtimonia proferre: ſed quorſum, cùm res ſit ſatis manifeſta? Quare ſufficiet oſtendere, quod etiam poſt Tridentinum eadem doctrina placuerit non exiguæ notæ Theologis.

Eminentiſſimus Cardinalis Conſtantius Sarnanus Anno 1592. ſcripſit ſummam Theologicam Clementi octavo nuncupatam: de qua cecinit noſter Angelus Rocca à Camerino:

Ordine, quæ longo ſacri ſcripsère Magiſtri,
Parvulus hic facili continet arte liber.

Pag. 152.

In hujus Summæ loco ſexto inter cætera ſcribit: *Attritio virtute Sacramenti fit Contritio. Proindè non videntur ab invicem diſtare,* NISI PENES INTENSIONEM ET REMISSIONEM: *ideòq; quemadmodùm eadem albedo numero, poteſt fieri intenſior; ità planè idem actus remiſſus poteſt fieri intenſus. Materialiter ergo idem ſunt, ſicut domus opaca & lucida: eſt enim Attritio velut lux Auroræ, quæ ſenſim incrementa lucis ſuſcipiens efficitur meridies.* Comparatio autem illa inter auroram, & meridiem ex una parte, & Attritionem & Contritionem ex alia parte familiariſſima fuit antiquis, prout videri poteſt apud Sylveſtrum verbo *Contritio.*

Ad art. 3. p. 141.

Ruardus etiam Tapperus tacitè approbat doctrinam doctiſſimi viri (ut loquitur) Præceptoris ſui ſanctiſſimi Domini Adriani, quod *non quilibet dolor ob Dei ſuper omnia dilecti offenſam,* ſit Contritio, *ſed ille ſolùm, qui eſt vehemens & intenſus, non tepidus & remiſſus.*

Similiter Petrus Binsfeldius in ſuo Enchiridio Theologorum manibus tritiſſimo, probat *illorum Doctorum ſententiam, qui tradunt Attritionem, & Contritionem non differre niſi penes intenſum & remiſſum, ità*

ut

ut idem actus numero remiſſus ſit Attritio, intenſior factus Contritio reddatur. Neque dubitat, quin huic ſententiæ applaudat Tridentinum, *cùm Attritionem vocat Contritionem imperfectam.*

In hac itaque ſententia, quæ multorum doctorum virorum calculo probatur, Attritio non differt eſſentialiter à Contritione, poteſtque hominem reconciliare cum Sacramento, quamvis non poſſit ſine Sacramento.

Septimò. Nonnulli diſtinguunt inter Contritionem perfectam, & imperfectam, ſicut inter charitatem perfectam, & imperfectam. Quemadmodùm ergo inchoata charitas, inchoata Juſtitia eſt, & perfecta charitas, perfecta juſtitia eſt: ità etiam juxta illos inchoata charitas, inchoata ſeu imperfecta Contritio eſt, & perfecta charitas, perfecta Contritio eſt. Aug. de nat. & gra.

Quæ autem in illa ſententia dicenda ſit, perfecta charitas, alterius indaginis eſt. D. Joannes 1. cap. 4 ſcribit, quod *in hoc perfecta eſt Charitas Dei nobiſcum, ut fiduciam habeamus in die iudicij.* Et infrà: *Perfecta Charitas foras mittit timorem.* Qualem Charitatem teſte B. Dorotheo, habebat beatus Antonius ſolitus dicere: *Ego nuſquam Deum timeo.* De divino timore doct. 4.

Auguſtinus tractatu 5. in Epiſtolam Joannis Charitatis *perfectionem* in eo ſitam eſſe exiſtimat, quod quis poſſit dicere cum Apoſtolo: *Mihi vivere Chriſtus eſt & mori lucrum.* Joannes Climacus gradu 30. de vinculo fidei & Charitatis, perfectam Charitatem ità deſcribit: *Charitas denique perfecta eſt, cuiuſque adverſa, pravæq́ intentionis, cogitationiſq́ depoſitio. Charitas enim non cogitat malum. Charitas & tranquillitas, & filiorum adeptio ſolis nominibus diſtincta ſunt.* Ad Philip. 1.

B. Dorotheus ſuprà, Charitatem perfectam intelligit in illis verbis Apoſtoli: *Quis nos ſeparabit à Charitate Chriſti?* Cùm enim dixiſſet, quod ille, *qui malum fugit ob metum ſervus eſt; &, qui rurſum ob ſpem præmij, mercenarius*, deſcribens perfectam Charitatem hominis Deo adhærentis: *Deguſtat,* inquit, *& pervenit in ſenſum quemdam veri ipſius boni, nec ab eo divelli amodò aut vult, aut poteſt. Quid enim iam ipſum poteſt (ut ait Apoſtolus) à Charitate Chriſti divellere? Tuncq́, in* PERFECTAM *filij menſuram & ſtatum pervenit, & diligit bonum propter ſeipſum, timetque cùm diligit, atque hic perfectus eſt timor.* Ad Rom. 8

Alij aliter Charitatis perfectionem explicant: ut, ut ſit, clarum eſt, quod juxta modum illum explicandi, Attritio differat à Contritione, quod in præſenti nobis ſufficit. In qua tamen explicatione fatendum eſt, cum Gregorio de Valentia quod vera, ſeu perfecta Contritio difficillimè habetur. Diſp. 7. q. 8. de Contr. puncto 3. col. 1601.

Ex dictis hoc paragrapho conſtat, Contritionem & Attritionem non confundi, quandoquidem juxta diverſas Authorum ſententias, (de quarum veritate aliàs) amplum diſcrimen aſſignetur inter Contritionem perfectam & Attritionem, ſeu imperfectam Contritionem.

§. VI. Expenditur Philippi Melanchtonis, aliorumq; doctrina, quod Dei dilectio non poſſit eſſe in peccatore non iuſtificato, oſtenditurq;, quod aliqua Dei propter ſe dilectio, ſeu charitas generaliter dicta poſſit præcedere iuſtificationem, quamvis non item habitus charitatis, vel actus ab illo elicitus.

INſtant tamen nonnulli, & contendunt nos Attritionem à Contritione non ſecernere, propterea quod hujuſmodi Attritionem cum Sacramento exigamus, quæ ante ſuſceptionem Sacramenti peccatorem juſtificet, Deoſque reconciliet. Quid ità? Quoniam, inquiunt, ad Attritionem ſalutarem cum Sacramento exigimus charitatem, non poteſt autem charitas eſſe in homine non juſtificato, neque poteſt præcedere peccatoris cum Deo reconciliationem.

Verùm huic argumento pro parte reſponſum eſt ſub initium propoſitæ quæſtionis, quando §. 2. diſtinximus charitatem generaliter & ſpecialiter dictam. Quamvis enim neque habitus charitatis, qui per antonomaſiam dicitur charitas, neque actus charitatis, qui ab illa profluit, poſſint, eſſe in homine non juſtificato, vel præcedere peccatoris cum Deo reconciliationem: poteſt tamen motus charitatis generaliter dictæ, etiam in peccatoribus reperiri, & ſeparari à juſtificatione, ſeu hominis cum Deo reconciliatione. Quod quidem poſſem varijs argumentis comprobare, niſi res illa ab alijs tractata & diſcuſſa fuiſſet. Quare unicum tantùm, ab alijs non propoſitum, ſed efficax proferam argumentum. Itaque ſic diſputo:

Philippus Melanchton, alijque Lutherani Confeſſionis Auguſtanæ negarunt in peccatoribus poſſe reperiri charitatem ſeu Dei propter ſe dilectionem, volueruntque illam non poſſe ſeparari à reconciliatione hominis cum Deo: atqui Catholici Scriptores doctrinam illam reprobarunt. Quidni ergo nos etiam reprobemus?

Utramque præmiſſam propoſitionem probant, quæ adversùs Apologiam Philippi Melanchtonis ſcribit Albertus Pighius, alijque Catholici.

Scripſerat enim Philippus Melanchton in ſua Apologia: *Non poteſt* PRIUS ADESSE DILECTIO, *quam fide facta ſit* RECONCILIATIO: *nec poteſt eum diligere, quem iratum videt, & præcipitare velle in gehennam.*

Ad-

Adverſùs hanc doctrinam ità ſcribit Albertus Pighius controverſiâ nonâ: *Nec eſt verum, quod ſubindè recurrit apud Adverſarios, non priùs nos poſſe* DILIGERE *Deum, quàm fide iam facta ſit* RECONCILIATIO, *& remiſsionem peccatorum acceperimus.* Subdit hanc dicti ſui cauſam: *Quid prohibet, quominùs illum poſſimus diligere, quem omnis nobis boni Authorem certò credimus? A quo nos conditos, cùm nihil eſſemus, ut ſuæ beatitudinis in æternum participes & conſortes faceret &c. Hunc talem, ità à nobis apprehenſum, in hoc ipſo actu, in hoc ipſo ad illum reditu, quamvis peccatis noſtris adhuc meritò offenſum, nos diligere impoſsibile eſt &c? Sunt hæc impia impiorum hominum commenta & mendacia.* Nec ſe continet, quin hâc vehementi oratione ſermonem claudat: *An non debemus ante converti ad Deum, quo ipſe viciſsim convertatur ad nos? An accedemus ad illum quem non* DILIGIMUS?

Similia ſcribit Joannes à Daventria ad articulum 12. Confeſſionis Auguſtanæ. *Adverſarij*, inquit, *ſine* CHARITATE *aſſerunt peccatorem iuſtificari, imò iuſtum eſſe, quia dilectio (ut eorum verbis dicamus) non adeſt niſi priùs fuerit fide facta reconciliatio. Non video an quidquam dici poſſet ineptiùs.* Et infrà: *Si Deo placet, non benè dixit Ioannes: qui non diligit manet in morte.* Et iterùm: *Stat irrefragabilis illa Ioannis ſententia: Deus Charitas eſt, & qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Quod ſi Deus Charitas eſt, compertum eſt, alienum eſſe à Deo, qui* CHARITATE *vacat, neque cum Deo habere commercium niſi* PRIÙS DEUM DILIGAT. 1 Joan. 3. 1 Joan. 4.

Cùmque Adverſarij objeciſſent, quod per ſidem habemus acceſſum ad Deum, atque idcircò non requiri charitatem, reſpondet, *Habemus igitur acceſſum ad Deum, ut inquit Apoſtolus per fidem: non illam ſimplicem, ſed per fidem, qua per* CHARITATEM *operatur.* Ad Rom. 5

Item Matthias Bredembachius in cap. 3. Matthæi: *Quod Adverſarij noſtri hic ingerunt, non poſſe priùs nos diligere Deum, quàm reconciliatio per fidem & remiſsio peccatorum ſit perfecta: falſum eſt, & tam Scripturæ, quàm rationi contrarium. Rationi, quis enim non videt, quàm ſit omni humanitati conſentaneum, ut eum amemus, quem noſtrâ iniuſtitiâ graviter offenſum, tamen ſciamus paratum eſſe ad veniam, ad recipiendum nos in gratiam? Quis inquam tam inhumanus, ut talem non amet, etiam ante reconciliationem factam? Scripturæ, quæ expreſſè teſtatur, Mariam Magdalenam dilexiſſe multùm, antequam audiret, remittuntur tibi peccata tua Lucæ 7.* Pag. 13.

Videri poteſt Ruardus Tapperus ad articulum 4. pagina 183. & Robertus Bellarminus lib. 1. de juſtificatione cap. 13. ubi probant, Deum, etiam iratum poſſe diligi ante reconciliationem.

Quin & ipſe Lutherus, qui initio ſuæ defectionis docuerat pœnitentiam ſolo amore concipi, poſtmodùm tamen docuit, quod charitas non poſſet præcedere juſtificationem, uti conſtare poteſt ex ijs, quæ ſuprà argumento 3. §. 1. dicta ſunt.

Oecolampadius etiam videtur quid ſimile docuiſſe, prout colligitur ex hac reſponſione Jacobi Latomi: *Prætereo item, quod negat Oecolampadius, qualemcumque* CHARITATEM, *& erga Deum amorem remanere in homine peccatore, contra eumdem Auguſtinum 4 adversùs Iulianum dicentem: non omnis charitas, ſed charitas de corde puro.* • Pag 123.

Atque ex his omnibus imprimis manifeſtè apparet, quod Lutherani docuerint dilectionem Dei, ſeu charitatem non poſſe reperiri in homine peccatore, cui Deus iratus eſt, ſive qui Deo nondum reconciliatus eſt per fidem juſtificantem. Item, quod Catholici Scriptores doctrinam illam impugnaverint, tamquam rationi & Scripturæ contrariam. Quorum Catholicorum Doctorum veſtigijs inſiſtendo dicimus ad Attritionem ſalutarem requiri charitatem generaliter dictam, quæ poſſit eſſe in homine peccatore, priuſquam in Sacramento facta ſit reconciliatio, nequaquam tamen habitum charitatis, vel actum ex illa provenientem.

Non ignoro doctrinam Lutheranorum plurimùm differre à doctrina Scriptorum Catholicorum, qui omni charitati etiam generaliter dictæ, vim juſtificandi attribuunt.

Siquidem Lutherani docent reconciliationem, ſaltem cauſalitate præcedere Dei dilectionem, illi autem Catholici Scriptores, è contrà Dei dilectionem cauſalitate priorem eſſe reconciliatione. Illi docent reconciliationem fieri ratione ſolius fidei: Hi ratione charitatis & juſtitiæ inhærentis. Utriſque tamen communis eſt doctrina, à Majoribus noſtris confutata, quod dilectio, ſeu charitas non poſſit reperiri in homine peccatore & nondùm juſtificato.

§. VII. *Reſpondetur quorumdam querimoniæ, qui clamant nimis grave onus futurum, ſi Pœnitens debeat Deum propter ſe diligere in Sacramento, proponiturq́; diſcrimen inter vetus & novum Teſtamentum:* TIMOR *&* AMOR.

VUlgaris eſt querimonia, nimis grave, imò intolerabile onus futurum, ſi etiam in novo Teſtamento amor Dei præcipiatur ad juſtificationem cum Sacramento.

Li. de nat. & grat. c.ult. Sed reſpondetur ex Auguſtino: *Quomodò eſt grave, cùm ſit dilectionis mandatum?* Quomodò eſt grave, cùm ſit onus illud, de quo Chriſtus ipſe

ipſe pronuntiat: *Iugum meum ſuave eſt, & onus meum leve*? Quomodò eſt grave, cùm ſit onus illud de quo ſcribit Auguſtinus: quod non ſit *pondus onerati, ſed ala volaturi*? Quomodò eſt grave, cùm non ſit ſarcina premens & aggravans, ſed erigens & ſursùm ſublevans? Matth. 11. Serm. 23. de verb. Apoſt.

Alia ſarcina, inquit idem Auguſtinus, *Premit & aggravat te: Chriſti autem ſarcina ſublevat te. Alia ſarcina pondus habet: Chriſti ſarcina pennas habet.* Quod pulcherrimâ comparatione declarat: *Nam & avi ſi pennas detrahis, quaſi onus tollis: & quò magis onus abſtuliſti, eò magis in terra remanebit. Quam exonerare voluiſti, iacet. Non volat, quia tuliſti onus: redeat onus & volat. Talis eſt Chriſti ſarcina* &c. In Pſ 63.

Eodem modo querentibus de obligatione confitendi in novo Teſtamento ex Seraphico Doctore reſpondet alicubi Toletus: *Poſſet quis obijcere*, inquit: *nos ergo maius onus accepimus, quàm Iudæi, quia obligamur confiteri.* Ecce vulgarem querimoniam. *Reſpondet*, inquit, *Bonaventura, duplex eſſe onus, onerans & levans. Sacramenta ſunt* ONERA LEVANTIA, *quia dant gratiam, & nos* CERTOS *reddunt peccata nobis eſſe remiſſa.* L.3.p.178.

Undè non eſt conſequens, quod propterea ſimus deterioris conditionis, quàm fuerint in veteri Teſtamento, quamvis teneamur & Deum diligere, & peccata confiteri: Siquidem onus Confeſſionis nos ſublevat, in quantùm nos erigit ad certam de reconciliatione cum Deo obtenta fiduciam,

Præterquam, quod ſicut non ſequitur, deterioris conditionis eſſe adultum, quam ſit infans, licet ab adulto, utpote fortiore, plus obſequij exigatur: ità etiam non ſequeretur deterioris conditionis eſſe Chriſtianum, quàm fuerit Judæus, ſi à Chriſtiano, utpotè perfectiore, & longè amplioribus Evangelicæ gratiæ beneficijs cumulato, plus etiam Chriſtiani obſequij exigeretur.

Neque verò exiſtimandum eſt, quod illa ſit novi Teſtamenti præ antiquo prærogativa, quod lex nova, ſeu Evangelium charitatem non requirat. Optimè enim Confeſſioniſtis negantibus, quod Evangelium dilectionem exigeret, reſpondet Joannes à Daventria: *Dicant iſti Sophiſtæ, utra lex charitatem exigit, Moſi, an Chriſti, an etiam utraque? Certè utraque dilectionem exigit. Et abſolutior quidem in lege Chriſti requiritur charitas, quàm in lege Moſi.* Ad art. 12. p.243.

Deindè eleganter oſtendit, quod lex nova eſſet imperfectior vetere ſi charitatem non requireret. *Si Moſes*, inquit, *requireret charitatem, quam Chriſtus non requireret, ille certè* (Moſes) *hoc* (Chriſto) *eſſet maior, hic eſſet illo inferior, utpotè, qui potiſſimam, & quam Paulus maximam vocat, virtutem ignoraſſet.*

Et

Et ſanè mirum eſt, quod nonnulli velint Pœnitentes eximere à lege amoris Divini, cùm tota lex Evangelica ſit lex amoris. Neque juxta ſanctum Auguſtinum ſit alia differentia veteris & novi Teſtamenti, quàm *timor* & *amor*. Undè contra Adimantum cap. 17. *Hac eſt*, inquit, *breviſſima, & apertiſſima differentia duorum Teſtamentorum:* TIMOR *&* AMOR: *illud ad veterem, hoc ad novum hominem pertinet.*

Ac propterea potiori ratione dicerentur vetus & novum Teſtamentum confundere, qui ſolum timorem ſepoſito amore (qui eſt velut character novi Teſtamenti) ſufficere arbitrantur ad juſtificationem.

Quid? Quod ipſi Judæi pœnitentiam *propter Dei dilectionem tantùm eſſe concipiendam* tandem affirmant? *Eſt apud eos axioma celeberrimum*, inquit Morinus, *omnes actiones noſtras* AMORIS DIVINI *causâ eſſe faciendas, & præ cæteris* POENITENTIAM *aliter factam non valere. Hominem, ut apud Deum mereatur, nec pœna timore, nec mercedis ſpe commoveri debere, ſed dilectionem Dei oportere illi eſſe unicum motivum, quo perſuaſus, quæ in lege ſunt mandata perficiat.* Quid igitur? An non metuendum eſt, ne utriuſque Teſtamenti confuſio quædam & permixtio fiat, dum Judæi ad amorem, Chriſtiani ad timorem tranſeunt? Et quidem nobis gratulandum eſt, quod ad amorem Divinum relicto ſpiritu ſervitutis in timore, confugiunt Judæi: verùm quod ad ſolum ſpiritum timoris, relicto ſpiritu amoris, confugere velimus Chriſtiani: quis non putet vitio vertendum?

L. 1. de pœnit c. 21.

Atque hæc ſunt, Erud.me D. Præſes, quæ quæſtioni mihi propoſitæ reſpondere volui: quæ omnia S. Romanæ Eccleſiæ judicio lubens ſubmitto, & conſigno hâc S. IGNATII gemmâ: *Omnes* RECTAM *habere* INTENTIONEM *ſtudeant, non ſolùm circa vitæ ſuæ ſtatum, verùm etiam circa res particulares* (cujuſmodi eſt Confeſſio peccatorum) *omnes id ſemper in eis ſyncerè ſpectantes, ut ſerviant, & placeant Divinæ bonitati* PROPTER SEIPSAM, *& propter* CHARITATEM, *& eximia beneficia, quibus prævenit nos potiùs, quàm ob* TIMOREM POENARUM, *vel* SPEM *præmiorum, quamvis hinc etiam iuvari debeant.* AMEN, AMEN.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE